

6.4 Δυνητική μεταβολή διαδρομής

Εφόσον, μετά τον καθορισμό της Απαιτούμενης Γης του Έργου σύμφωνα με την παράγραφο 6.3(γ)(i) (καθώς και ανά πάσα χρονική στιγμή κατά τη διάρκεια του Σταδίου Κατασκευής), ο Επενδυτής του Έργου ευλόγως θεωρεί ότι απαιτείται πρόσθετη Γη για τους σκοπούς του Έργου (συμπεριλαμβανομένης και της περίπτωσης (που απαιτείται τέτοια Γη) ως αποτέλεσμα οποιασδήποτε μεταβολής της διαδρομής των Ελληνικών Εγκαταστάσεων), ο Επενδυτής του Έργου θα ειδοποιεί το Κράτος για αυτή την πρόσθετη Απαιτούμενη Γη του Έργου και το Κράτος αμελλητί:

- (α) θα αναθεωρεί την πράξη που αναφέρεται στην παράγραφο 6.3(γ)(ii), ή
- (β) θα εκδίδει μια νέα πράξη όπως προβλέπεται στο άρθρο 165, παρ. 1 του Νόμου περί Ενέργειας αναφορικά με την τροποποιημένη Απαιτούμενη Γη του Έργου,

και η παρούσα Σύμβαση θα εφαρμόζεται ομοίως σε σχέση με αυτή την πρόσθετη Γη.

6.5 Στάδιο 2 – Στάδιο Μετά την Κατασκευή

- (α) Όταν ο Επενδυτής του Έργου θεωρεί ότι το Στάδιο Κατασκευής έχει ολοκληρωθεί, θα ειδοποιεί το Κράτος και θα παραιτείται όλων των Σχετικών Δικαιωμάτων επί της Προσωρινής Γης.
- (β) Ανά πάσα στιγμή, και κατά καιρούς μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του Συστήματος Αγωγού, ο Επενδυτής του Έργου δύναται να ειδοποιεί το Κράτος ότι ορισμένες περιοχές της Μόνιμης Γης δεν είναι πλέον απαραίτητες για τις Δραστηριότητες του Έργου (η **Πλεονάζουσα Γη**).
- (γ) Εάν η Πλεονάζουσα Γη ήταν προηγουμένως Μη-Κρατική Γη, ο Επενδυτής του Έργου θα παρέχει στον προηγούμενο ιδιοκτήτη τη δυνατότητα να αναλάβει όλα τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Πλεονάζουσας Γης άνευ ανταλλάγματος ή έναντι συμβολικού ανταλλάγματος πριν από την εφαρμογή της παραγράφου 6.5(ε).
- (δ) Η ειδοποίηση που πραγματοποιείται από τον Επενδυτή του Έργου βάσει της παραγράφου 6.5(β) θα συμπεριλαμβάνει χάρτες και διαγράμματα της Πλεονάζουσας Γης που θα είναι λεπτομερή σε τέτοιο επίπεδο ώστε να επιτρέπουν στο Κράτος να άρει τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Πλεονάζουσας Γης μαζί με το σκεπτικό επιλογής της Πλεονάζουσας Γης καθώς και μια ειδοποίηση του Επενδυτή του Έργου για τα αποτελέσματα των ρυθμίσεων της παραγράφου 6.5(γ).
- (ε) Αμέσως μετά την παραλαβή της ειδοποίησης που πραγματοποιείται από τον Επενδυτή του Έργου βάσει της παραγράφου 6.5(β), το Κράτος αποκτά όλα τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Πλεονάζουσας Γης που δεν έχουν μεταβιβαστεί σύμφωνα με την παράγραφο 6.5(γ), άνευ ανταλλάγματος ή έναντι συμβολικού ανταλλάγματος σύμφωνα με τον Ελληνικό Νόμο. Ο Επενδυτής του Έργου παρέχει κάθε εύλογη βοήθεια που το Κράτος μπορεί να αιτηθεί για την εκτέλεση της απόκτησης.

6.6 Στάδιο 3 – Στάδιο(α) Επέκτασης

Εάν ανά πάσα στιγμή, και κατά καιρούς, ο Επενδυτής του Έργου επιθυμεί να επεκτείνει, παραιτείται ή αναλάβει ουσιαστικές εργασίες (εξαιρουμένων όσων εξυπηρετούν το σκοπό διασυνδετήριου αγωγού προς οποιαδήποτε αγορά εκτός της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Αλβανίας ή της Ιταλικής Δημοκρατίας, εκτός αν τα Μέρη συμφωνούν άλλως) αναφορικά με το Σύστημα Αγωγού και χρειάζεται πρόσθετη Γη του Έργου είτε μόνιμα είτε για κατασκευαστικούς σκοπούς, οι διατάξεις του παρόντος Παραρτήματος θα εφαρμόζονται αναλογικά σε οποιαδήποτε πρόσθετα Σχετικά Δικαιώματα απαιτούνται αναφορικά με την εκτέλεση αυτής της επέκτασης, παράτασης ή ουσιαστικών εργασιών.

7. ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

7.1 Δραστηριότητες του Επενδυτή του Έργου

- (α) Μετά τον καθορισμό από τον Επενδυτή του Έργου της Απαιτούμενης Γης του Έργου δυνάμει της παραγράφου 6.3, τα Σχετικά Δικαιώματα που απαιτούνται για το τμήμα της Απαιτούμενης Γης του Έργου που είναι Μη-Κρατική Γη θα αποκτώνται σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο 7.1.
- (β) Στο βαθμό που τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Απαιτούμενης Γης του Έργου σχετίζονται με Μη-Κρατική Γη, τα Μέρη αναγνωρίζουν την ανάγκη να επιχειρήσουν να αποκτήσουν αυτά τα Σχετικά Δικαιώματα σύμφωνα με τις διαδικασίες διαπραγμάτευσης που περιγράφονται στο σχετικό Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένου αυτού του Μέρους του Σχεδίου Αποκατάστασης Διαβίωσης που παραθέτει τον οδηγό απόκτησης γης και αποζημίωσης ή «GLAC», (οι **Διαδικασίες Διαπραγμάτευσης**).
- (γ) Η απαλλοτρίωση των Σχετικών Δικαιωμάτων που σχετίζονται με τη Μη-Κρατική Γη πρόκειται να χρησιμοποιηθεί μόνο εφόσον οι διαπραγματεύσεις για συμφωνίες ή διακανονισμούς αναφορικά με τη σχετική Μη-Κρατική Γη, συμπεριλαμβανομένων σε σχέση με οποιαδήποτε Βάρη επί αυτής της Μη-Κρατικής Γης, έχουν αποτελέσει αντικείμενο Αποτυχημένης Διαπραγμάτευσης, όπως αυτό βεβαιώνεται από τον Επενδυτή του Έργου.
- (δ) Η βεβαίωση μιας Αποτυχημένης Διαπραγμάτευσης από τον Επενδυτή του Έργου αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι έχει επέλθει μια τέτοια αποτυχία. Όταν λαμβάνει χώρα μια Αποτυχημένη Διαπραγμάτευση:
 - (i) σχετικά με την Απαιτούμενη Γη του Έργου για τον Διάδρομο Συστήματος Αγωγού, ο Επενδυτής του Έργου δύναται να ειδοποιεί το Κράτος για το ζήτημα αυτό και τα Σχετικά Δικαιώματα αναφορικά με τη σχετική Μη-Κρατική Γη μεταβιβάζονται αυτόματα στον Επενδυτή του Έργου σύμφωνα με, και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2.2(α) ανωτέρω.
 - (ii) σχετικά με την Απαιτούμενη Γη του Έργου που είναι Προσωρινή Γη, ο Επενδυτής του Έργου ειδοποιεί το Κράτος για το ζήτημα αυτό και τα Σχετικά Δικαιώματα αναφορικά με αυτή την Προσωρινή Γη μεταβιβάζονται αυτόματα στον Επενδυτή του Έργου βάσει του άρθρου 18 παρ. 5 του Συντάγματος με την καταβολή από τον Επενδυτή του Έργου αποζημίωσης στα σχετικά Θιγόμενα Πρόσωπα σύμφωνα με το παρόν Παράρτημα.
 - (iii) σχετικά με άλλη Απαιτούμενη Γη του Έργου, το Κράτος προβαίνει σύμφωνα με το άρθρο 171 του Νόμου περί Ενέργειας στην παροχή των Σχετικών Δικαιωμάτων αναφορικά με τη Σχετική Μη-Κρατική Γη στον Επενδυτή του Έργου όπως περιγράφεται στην παράγραφο 6.3(γ)(iii) ανωτέρω. Στο πλαίσιο αυτό, εφαρμόζονται τα άρθρα 11, 12 και 13 του Ελληνικού Νόμου 3894/2010 (όπως έχει τροποποιηθεί) και όπου υπάρχουν αναφορές στον όρο «Επενδύστε στην Ελλάδα ΑΕ» θα νοούνται ως αναφορές στον «Επενδυτή του Έργου».
- (ε) Στο βαθμό που τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Απαιτούμενης Γης του Έργου σχετίζονται με Κρατική Γη:
 - (i) ο Επενδυτής του Έργου διαβουλεύεται με οποιαδήποτε Θιγόμενα Πρόσωπα που δεν είναι Κρατικά Μέρη αναφορικά με αυτή τη Γη και επιχειρεί να αποκτήσει τα Σχετικά Δικαιώματα αυτών των Θιγόμενων Προσώπων μέσω διακανονισμών ύστερα από διαπραγματεύσεις σύμφωνα με τις Διαδικασίες Διαπραγμάτευσης,
 - (ii) μετά την απόκτηση αυτών των Σχετικών Δικαιωμάτων, ή εφόσον ο Επενδυτής του Έργου βεβαιώνει ότι απέτυχε να αποκτήσει οποιαδήποτε Σχετικά Δικαιώματα, ο Επενδυτής του Έργου ειδοποιεί το Κράτος για τα εναπομείναντα Σχετικά Δικαιώματα που απαιτούνται και η εν λόγω Κρατική Γη και τα Σχετικά Δικαιώματα αναφορικά με αυτή την Κρατική Γη μεταβιβάζονται αυτόματα στον Επενδυτή του Έργου σύμφωνα με, και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2.2(β) ανωτέρω.

- (iii) τα Θιγόμενα Πρόσωπα, που δεν έχουν συμφωνήσει σε διακανονισμό ύστερα από διαπραγματεύσεις, δικαιούνται αποζημίωσης σύμφωνα με το Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης, και
- (iv) σε καμία περίπτωση οποιαδήποτε πληρωμή από τον Επενδυτή του Έργου, σύμφωνα με τις Διαδικασίες Διαπραγμάτευσης ή με άλλο τρόπο, σε Θιγόμενα Πρόσωπα που δεν είναι Κρατικά Μέρη ή Τοπικές Αρχές αναφορικά με οποιαδήποτε Σχετικά Δικαιώματα επί της Κρατικής Γης δεν αποτελεί, λογίζεται ή άλλως υποδηλώνει ότι το Θιγόμενο αυτό Πρόσωπο διατηρεί, δυνάμει του Ελληνικού Νόμου, οποιαδήποτε δικαιώματα κυριότητας ή άλλα δικαιώματα επί της Κρατικής Γης.

7.2 Κρατική Συνδρομή

Τα αρμόδια Κρατικά Μέρη καταβάλλουν εύλογες προσπάθειες να συνδράμουν, όσο είναι εύλογα εφικτό, την προσπάθεια του Επενδυτή του Έργου να αποκτήσει Σχετικά Δικαιώματα επί της Απαιτούμενης Γη του Έργου σύμφωνα με τις Διαδικασίες Διαπραγμάτευσης.

7.3 Γη Αναβάθμισης Δρόμων

- (α) Τα Σχετικά Δικαιώματα επί της Γης Αναβάθμισης Δρόμων θα αποκτώνται στο όνομα του Κράτους ανεξάρτητα από το αν αυτή η απόκτηση επιχειρείται από το Κράτος ή από τον Επενδυτή του Έργου σύμφωνα με τις διατάξεις του Σχεδίου Αποκατάστασης Διαβίωσης. Το Κράτος θα διατηρεί αυτά τα Σχετικά Δικαιώματα καθόλη τη διάρκεια της παρούσας Σύμβασης.
- (β) Το Κράτος καθιστά διαθέσιμη τη Γη Αναβάθμισης Δρόμων, μαζί με τον δημόσιο δρόμο με τον οποίο σχετίζεται η Γη Αναβάθμισης Δρόμων, στον Επενδυτή του Έργου για τους σκοπούς της εκτέλεσης των Έργων Δρόμων Δημόσιας Πρόσβασης αμέσως, κατόπιν αιτήματος του Επενδυτή του Έργου.

8. ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ

8.1 Δραστηριότητες του Επενδυτή του Έργου

- (α) Στις περιπτώσεις που ο Επενδυτής του Έργου αποκτά πρόσβαση σε οποιαδήποτε Γη του Έργου για τους σκοπούς που περιγράφονται στις παραγράφους 5.1(α) ή 5.1(δ), ο Επενδυτής του Έργου θα φροντίζει να καταβάλλει χρηματική αποζημίωση στα σχετικά Θιγόμενα Πρόσωπα σύμφωνα με:
 - (i) τους όρους που συμφωνούνται από τον Επενδυτή του Έργου και το σχετικό Θιγόμενο Πρόσωπο, ή
 - (ii) εφόσον δεν έχουν συμφωνηθεί όροι, σε επίπεδο σύμφωνο με τις αρχές που παρατίθενται στο σχετικό Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης.
- (β) Στις περιπτώσεις που ο Επενδυτής του Έργου αποκτά Σχετικά Δικαιώματα επί οποιασδήποτε Μη-Κρατικής Γης ή στις περιπτώσεις που το Κράτος αποκτά Σχετικά Δικαιώματα επί οποιασδήποτε Γης Αναβάθμισης Δρόμων η οποία είναι Μη-Κρατική Γη:
 - (i) μέσω συμφωνιών ή διακανονισμών ύστερα από διαπραγματεύσεις, ο Επενδυτής του Έργου θα φροντίζει να καταβάλλει χρηματική αποζημίωση στα σχετικά Θιγόμενα Πρόσωπα (η οποία, στο βαθμό που προβλέπεται, θα είναι η ισχύουσα Αξία Αποκατάστασης) σύμφωνα με τους όρους αυτών των συμφωνιών ή των διακανονισμών ύστερα από διαπραγματεύσεις.
 - (ii) μέσω οποιασδήποτε αναγκαστικής διαδικασίας ή διαδικασίας απαλλοτρίωσης, τότε ανεξάρτητα από το αν αυτά τα Σχετικά Δικαιώματα έχουν αποκτηθεί από το Κράτος και στη συνέχεια μεταβιβάστηκαν στον Επενδυτή το Έργου, ο Επενδυτής του Έργου θα φροντίζει να καταβάλλει χρηματική αποζημίωση στα σχετικά Θιγόμενα Πρόσωπα σε επίπεδο σύμφωνο με τις αρχές που παρατίθενται στο σχετικό Σχέδιο Αποκατάστασης

Διαβίωσης, η οποία αποζημίωση, στο βαθμό που προβλέπεται, θα είναι η ισχύουσα Αξία Αποκατάστασης,

- (γ) Όπου ο Επενδυτής του Έργου αποκτά Σχετικά Δικαιώματα επί οποιασδήποτε Κρατικής Γης, ο Επενδυτής του Έργου:
- (i) στο βαθμό που ένα Θιγόμενο Πρόσωπο δεν είναι Κρατικό Μέρος ή Τοπική Αρχή, καταβάλλει χρηματική αποζημίωση σύμφωνα με τους όρους οποιωνδήποτε συμφωνιών ή διακανονισμών ύστερα από διαπραγματεύσεις, ή εφόσον δεν υπάρχει συμφωνία ή διακανονισμός ύστερα από διαπραγματεύσεις, σε επίπεδο σύμφωνο με τις αρχές που παρατίθενται στο σχετικό Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης, και
 - (ii) στο βαθμό που ένα Θιγόμενο Πρόσωπο είναι Κρατικό Μέρος ή Τοπική Αρχή, καταβάλλει αποζημίωση σε επίπεδο σύμφωνο με τις αρχές που περιγράφονται στο σχετικό Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης, εξαιρουμένης της γης που περιγράφεται στο άρθρο 171 παρ. 3, δεύτερο εδάφιο του Νόμου περί Ενέργειας, για την οποία ο Επενδυτής του Έργου δεν απαιτείται να καταβάλει καμία αποζημίωση.

8.2 Κρατικές Υποχρεώσεις

Το Κράτος καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να διευκολύνει την καταβολή αποζημίωσης από τον Επενδυτή του Έργου στα Θιγόμενα Πρόσωπα όπως προβλέπεται στο παρόν Παράρτημα 1, συμπεριλαμβανομένων, με αίτημα του Επενδυτή του Έργου:

- (α) της παροχής συνδρομής στη δημιουργία οποιωνδήποτε επιτροπών ή άλλων οργανώσεων για να συνδράμουν στην εκταμίευση της αποζημίωσης στα Θιγόμενα Πρόσωπα, και
- (β) της διευκόλυνσης δημιουργίας λογαριασμών μεσεγγύησης ή άλλων τραπεζικών λογαριασμών, επί τη βάση που θα συμφωνηθεί από τα Μέρη, για να συνδράμει στην καταβολή της αποζημίωσης στα Θιγόμενα Πρόσωπα.

8.3 Περιορισμός αξιώσεων που σχετίζονται με τη χρήση γης που δημιουργήθηκαν μετά την ημερομηνία αποκοπής (cut-off date)

Κατά παρέκκλιση από οποιαδήποτε άλλη αντίθετη διάταξη της παρούσας Σύμβασης ή οποιουδήποτε αντίθετου Ελληνικού Νόμου, κανένας χρήστης οποιασδήποτε Απαιτούμενης Γης του Έργου χωρίς δικαίωμα δεν θα θεωρείται «Θιγόμενο Πρόσωπο» για τον σκοπό λήψης αποζημίωσης είτε σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση είτε σύμφωνα με τον Ελληνικό Νόμο, όταν αυτή η χρήση γης χωρίς δικαίωμα ξεκίνησε μετά την ημερομηνία αποκοπής (cut-off date) που θα καθοριστεί από τον Επενδυτή του Έργου και θα δημοσιευτεί ακολούθως σύμφωνα με τα σχετικά Σχέδια Αποκατάστασης Διαβίωσης.

9. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

- (α) Εφόσον, κατά την εύλογη άποψη του Επενδυτή του Έργου, υφίσταται Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης σε σχέση με το Σύστημα Αγωγού, οι Συμμετέχοντες στο Έργο:
- (i) το συντομότερο δυνατόν, θα ειδοποιούν τις σχετικές Κρατικές Αρχές για αυτή την Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης, και
 - (ii) θα δικαιούνται να εισέλθουν και να διασχίσουν όλη τη Μη-Κρατική Γη και όλη την Κρατική Γη (εκτός της Κρατικής Γης που χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς, σκοπούς ασφαλείας ή για άλλο είδος κρατικής χρήσης και απαιτεί τη λήψη άδειας ασφαλείας από όλα τα πρόσωπα πριν από την είσοδο σε αυτή) για τον σκοπό της πρόσβασης στο σχετικό τμήμα του Συστήματος Αγωγού όσο το δυνατόν γρηγορότερα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης.
- (β) Τα Κρατικά Μέρη προβαίνουν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να διευκολύνουν την άσκηση του δικαιώματος που ορίζεται στην παράγραφο 9(α) από τους Συμμετέχοντες στο Έργο.

- (γ) Εφόσον ένας Συμμετέχων στο Έργο εισέρχεται, ή σκοπεύει να εισέλθει, σε Γη δυνάμει του δικαιώματος που ορίζεται στην παράγραφο 9(α), ο Συμμετέχων στο Έργο θα ειδοποιεί οποιουσδήποτε θιγόμενους ιδιοκτήτες γης το συντομότερο δυνατόν περί αυτής της εισόδου ή της πρόθεσης εισόδου, ανάλογα με την περίπτωση.
- (δ) Ο Επενδυτής του Έργου θα είναι πλήρως υπεύθυνος για οποιαδήποτε Απώλεια ή Ζημία που προκύπτει από την άσκηση του δικαιώματος που ορίζεται στην παράγραφο 9(α).

ΜΕΡΟΣ 2

ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- 1.1 Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι η επιλογή της διαδρομής του Συστήματος Αγωγού, η απόκτηση των Σχετικών Δικαιωμάτων και η εκτέλεση των Δραστηριοτήτων του Έργου δύνανται να έχουν οικονομικές ή περιβαλλοντικές επιπτώσεις και δύνανται να οδηγήσουν σε οικονομικές ή φυσικές μετατοπίσεις. Λαμβάνοντας υπ' όψιν αυτά τα δεδομένα ο Επενδυτής του Έργου και το Κράτος θα συνεργαστούν για να αντιμετωπίσουν αυτούς τους κινδύνους από τις επιπτώσεις ή την ενδεχόμενη μετατόπιση σύμφωνα με τις προδιαγραφές απόδοσης υπ' αριθμ. 5 της Περιβαλλοντικής και Κοινωνικής Πολιτικής και τις διαδικασίες που παρατίθενται στο παρόν Παράρτημα.
- 1.2 Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι ο καθορισμός της Απαιτούμενης Γης του Έργου και των Σχετικών Δικαιωμάτων θα επιχειρείται:
- (α) στο πλαίσιο ανάπτυξης του σχεδιασμού του Έργου (συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης του βασικού σχεδιασμού και του επακόλουθου λεπτομερούς σχεδιασμού),
 - (β) με τρόπο που λαμβάνει υπ' όψιν αιτήματα των Κρατικών Μερών και των Τοπικών Αρχών και προτάσεις άλλων ενδιαφερομένων,
 - (γ) με σκοπό τη βελτιστοποίηση του Διαδρόμου Συστήματος Αγωγού και της διαμόρφωσής του για κατασκευαστικούς και εμπορικούς σκοπούς,
 - (δ) με τρόπο ώστε να λαμβάνει υπ' όψιν την τεχνική και εμπορική βιωσιμότητα, την ασφάλεια (τόσο κατά τη διάρκεια της κατασκευής όσο και ύστερα από αυτή), τη φύση του εδάφους και των χωρικών περιορισμών, τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα, το κόστος, το πρόγραμμα και την τελική λειτουργικότητα του Συστήματος Αγωγού,
 - (ε) με διαφανή τρόπο και σε στενή συνεργασία με τους σχετικούς ενδιαφερομένους, τους θιγόμενους πληθυσμούς και τα σχετικά Κρατικά Μέρη και τις Τοπικές Αρχές, με τα σχετικά ζητήματα, διαδικασίες και αποφάσεις να καταγράφονται στην Μελέτη Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων,
 - (στ) για να αποφευχθούν στο βαθμό που αυτό είναι εύλογα εφικτό επιπτώσεις σε καθορισμένες απαγορευμένες («no-go») ζώνες, συμπεριλαμβανομένων στρατιωτικών εγκαταστάσεων, περιοχών υψηλής προστασίας, αστικών περιοχών και Γης και πόρων που προορίζονται για ανάπτυξη προς το σκοπό δημοσίου συμφέροντος, και
 - (ζ) με πρόθεση ελαχιστοποίησης των δυσμενών περιβαλλοντικών, κοινωνικών και τοπικών επιπτώσεων.

2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

- 2.1 Τα Μέρη αναγνωρίζουν τα οφέλη που θα προκύψουν από την συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών Τοπικών Αρχών και των Προσώπων που θίγονται άμεσα από την υλική εκτέλεση του Συστήματος Αγωγού) στην ανάπτυξη της διαδρομής του Συστήματος Αγωγού. Για το σκοπό αυτό, ο Επενδυτής του Έργου, σε συνεννόηση με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους, αναπτύσσουν ένα ή περισσότερα Σχέδια Αποκατάστασης Διαβίωσης με στόχο να ελαχιστοποιήσουν την άμεση επίδραση που η υλική εκτέλεση του Συστήματος Αγωγού δύναται να έχει στα Θιγόμενα Πρόσωπα. Χωρίς να περιορίζονται τα προηγούμενα, τα Μέρη συνεργάζονται για την ανάπτυξη Σχεδίων Αποκατάστασης Διαβίωσης, και οποιουδήποτε γενικού πλαισίου αποκατάστασης διαβίωσης και οποιουδήποτε οδηγού για την απόκτηση γης και αποζημίωσης ή «GLAC» που δύναται να θεσπιστούν δυνάμει ή ως μέρος οποιουδήποτε Σχεδίου Αποκατάστασης Διαβίωσης.

- 2.2 Κάθε Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης θα καθορίζει αρχές αποζημίωσης για κάθε δικαίωμα και, στην περίπτωση Σχετικών Δικαιωμάτων που αποκτώνται αναφορικά με την Απαιτούμενη Γη του Έργου, τις Διαδικασίες Διαπραγμάτευσης και τις αξίες αποζημίωσης και θα διασφαλίζει ότι λαμβάνονται υπ' όψιν οι ιδιαίτερες ανάγκες ευπαθών ομάδων (όπως αυτές καθορίζονται στην Περιβαλλοντική και Κοινωνική Πολιτική).
- 2.3 Το Σχέδιο Αποκατάστασης Διαβίωσης θα εφαρμόζεται με σκοπό την αποκατάσταση της διαβίωσης και των βιοτικών συνθηκών όλων των Θιγόμενων Προσώπων στο επίπεδο που θα είχε επιτευχθεί εάν οι Δραστηριότητες του Έργου δεν λάμβαναν χώρα.
- 2.4 Στην μη πιθανολογούμενη περίπτωση που η εκτέλεση του Έργου απαιτεί φυσικές εκτοπίσεις, τα Μέρη και οι σχετικοί ενδιαφερόμενοι (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών Κρατικών Αρχών, Τοπικών Αρχών και Προσώπων που θίγονται άμεσα από την εκτέλεση του Συστήματος Αγωγού) θα συμφωνήσουν ένα σχέδιο δράσης επανεγκατάστασης, το οποίο, μεταξύ άλλων, θα διασφαλίζει ότι αυτά τα Θιγόμενα Πρόσωπα θα λαμβάνουν:
- (α) βοήθεια κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε επανεγκατάστασης,
 - (β) βελτιωμένη στέγαση σε τόπους με συγκρίσιμη πρόσβαση σε οικονομικές ευκαιρίες, αστική υποδομή και κοινοτικές υπηρεσίες,
 - (γ) γη με καθεστώς κατοχής ισοδύναμο ή καλύτερο από αυτό που απωλέσθη από το Θιγόμενο Πρόσωπο,
 - (δ) αναπτυξιακή βοήθεια, όπως προετοιμασία γης, διευκολύνσεις πίστωσης, ευκαιρίες άσκησης ή εργασίας, και
 - (ε) βοήθεια για την οικονομική και κοινωνική ένταξη σε κοινότητες υποδοχής.
- 2.5 Όπου η απόκτηση των Σχετικών Δικαιωμάτων απαιτεί φυσική μετεγκατάσταση προσώπων, η απόκτηση αυτή δεν θα οριστικοποιείται μέχρι να παρασχεθεί ένα κατάλληλο επίπεδο αποζημίωσης και βοήθειας ώστε να ελαχιστοποιείται η δυσμενής επίπτωση στα Θιγόμενα Πρόσωπα.
- 2.6 Τα Μέρη αναγνωρίζουν την ανάγκη δημοσιοποίησης των Σχεδίων Αποκατάστασης Διαβίωσης και, κατά περίπτωση, των σχεδίων δράσης επανεγκατάστασης σε τοπικό επίπεδο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι έγκαιρη, προσβάσιμη, κατανοητή και πολιτιστικά κατάλληλη για αυτούς που θίγονται. Τα τελικά σχέδια θα δημοσιοποιούνται πριν από την έναρξη οποιασδήποτε κατασκευής που σχετίζεται με τις Δραστηριότητες του Έργου στην θιγόμενη περιοχή.
- 2.7 Τα Μέρη επίσης αναγνωρίζουν την ανάγκη να δημιουργήσουν ανεξάρτητους τοπικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης παραπόνων βασισμένους στους κοινωνικούς και πολιτιστικούς θεσμούς αυτών που θίγονται για να επιλύσουν παράπονα και να αντιμετωπίσουν καταγγελίες με έναν έγκαιρο, αμερόληπτο και διαφανή τρόπο. Εάν κατά την έναρξη λειτουργίας του Συστήματος Αγωγού, η αποκατάσταση διαβίωσης είναι ατελής, θα εφαρμοστούν πρόσθετα μέτρα για την διασφάλιση ικανοποιητικών αποτελεσμάτων.

3. ΕΛΑΧΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΣΜΕΝΟΥΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Τα Μέρη αναγνωρίζουν την σημασία της ελαχιστοποίησης των δυσμενών επιπτώσεων της εκτέλεσης των Δραστηριοτήτων του Έργου, ιδιαίτερα των Δραστηριοτήτων του Έργου που σχετίζονται με την κατασκευή, στα Θιγόμενα Πρόσωπα. Στο πλαίσιο αυτό, τα Μέρη αναγνωρίζουν περαιτέρω την ανάγκη να δρουν με τρόπο που συμβαδίζει με οποιαδήποτε Σχέδια Αποκατάστασης Διαβίωσης και, συγκεκριμένα, να:

- (α) διεξάγουν όλες τις δοκιμαστικές γεωτρήσεις, τις εκσκαφές για έρευνες, την εναπόθεση του εξοπλισμού στην Γη του Έργου και την κατασκευή δρόμων προσωρινής πρόσβασης, σε κάθε περίπτωση όπως μπορεί να απαιτείται πριν από την έναρξη των εργασιών κατασκευής, με όσο το δυνατόν λιγότερη ενόχληση, όπως είναι εύλογα εφικτό, κα ύστερα από διαβούλευση με τα Θιγόμενα Πρόσωπα,

- (β) παρέχουν στα Θιγόμενα Πρόσωπα προηγούμενη ειδοποίηση τουλάχιστον 120 ημερών αναφορικά με την πρόθεσή τους να ξεκινήσουν τις κατασκευαστικές εργασίες επί της Απαιτούμενης Γης του Έργου,
- (γ) μετακινούν σωλήνες, οχήματα και μηχανήματα για κατασκευαστικούς σκοπούς σύμφωνα με το πρόγραμμα που τίθεται εκ των προτέρων στη διάθεση των Θιγομένων Προσώπων στην ελληνική γλώσσα,
- (δ) διατηρούν όλα τα μέσα πρόσβασης στην Απαιτούμενη Γη του Έργου που εύλογα δύναται να απαιτούνται για τους σκοπούς των Δραστηριοτήτων του Έργου και, στο βαθμό που απαιτείται, κατασκευάζουν και διατηρούν κατάλληλα συμφωνημένες προσωρινές διελεύσεις που εύλογα απαιτούνται για την πρόσβαση στην Γη που συνορεύει με την Απαιτούμενη Γη του Έργου,
- (ε) μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του Συστήματος Αγωγού, αποκαθιστούν δρόμους και μονοπάτια στην κατάσταση που βρίσκονταν αμέσως πριν από την έναρξη της κατασκευής, και καθιστούν αυτούς διαθέσιμους για χρήση δυνάμει όρων που συμφωνούνται με το Κράτος (σε περίπτωση πρώην Κρατικής Γης) ή με τους σχετικούς ιδιοκτήτες γης και τους κατόχους (σε περίπτωση πρώην Μη-Κρατικής Γης), υπό την επιφύλαξη της ανάγκης να διατηρούν την ασφάλεια του Συστήματος Αγωγού και τη διεξαγωγή μελλοντικών Δραστηριοτήτων του Έργου, και
- (ζ) παρέχουν εγκαταστάσεις για τη διατήρηση και διασφάλιση μέσων επικοινωνίας και πρόσβασης μεταξύ τμημάτων οποιασδήποτε Γης που συνορεύει με την Απαιτούμενη Γη του Έργου και η οποία είναι προσωρινά ή μόνιμα απομονωμένη ως άμεσο αποτέλεσμα της κατασκευής του Συστήματος Αγωγού από τον Επενδυτή του Έργου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ, ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

1. Η Οδηγία του Συμβουλίου υπ' αριθμ. 85/337/ΕΟΚ της 27^{ης} Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον
2. Η Σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά θέματα (Aarhus, 1998)
3. Η Σύμβαση Espoo
4. Οι ακόλουθες Προδιαγραφές Απόδοσης που περιγράφονται αναλυτικά στην Περιβαλλοντική και Κοινωνική Πολιτική:
 - (α) PR 1: Περιβαλλοντική και Κοινωνική Αξιολόγηση και Διαχείριση
 - (β) PR 2: Συνθήκες Εργασίας
 - (γ) PR 3: Πρόληψη και Μείωση της Μόλυνσης
 - (δ) PR 4: Κοινοτική Υγεία, Ασφάλεια και Προστασία
 - (ε) PR 5: Απόκτηση Γης, Ακούσια Επανεγκατάσταση και Οικονομική Εκτόπιση
 - (στ) PR 6: Συζήτηση για την Βιοποικιλότητα και την Αειφόρο Διαχείριση των Έμβιων Φυσικών Πόρων
 - (ζ) PR 7: Αυτόχθονες Πληθυσμοί
 - (η) PR 8: Πολιτιστική Κληρονομιά
 - (θ) PR 10: Αποκάλυψη Πληροφοριών και Συμμετοχή Ενδιαφερομένων
5. Το Παγκόσμιο Συμβόλαιο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
6. Οι Κατευθυντήριες Αρχές για τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, όπως αυτές υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Ιουνίου 2011
7. Οι Εθελοντικές Αρχές Ασφάλειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων που αναπτύχθηκαν από τις κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ηνωμένου Βασιλείου, ορισμένες εταιρείες στους τομείς εξόρυξης και ενέργειας και ορισμένες μη-κυβερνητικές οργανώσεις
8. Περιβαλλοντικά και Κοινωνικά Πρότυπα όπως παρατίθενται στο Εγχειρίδιο Στρατηγικής Κοινοτικής Επένδυσης που καθιερώθηκε και ενημερώνεται κατά καιρούς από τον Διεθνή Οργανισμό Χρηματοδότησης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΔΕΙΩΝ ΑΡΧΗΣ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

No.	Ονομασία σχετικής Άδειας Αρχής	Νόμοι σύμφωνα με τους οποίους απαιτείται η Άδεια Αρχής	Αρμόδια Αρχή	Στάδιο του Έργου κατά το οποίο απαιτείται
1	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων	N. 4014/11 ΥΑ 1958/12 (όπως τροποποιήθηκε από την ΥΑ 20741/12) Για Δημόσια Διαβούλευση: ΚΥΑ 37111/03, μέσα ενημέρωσης των πολιτών για τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ)	Στάδιο Σχεδιασμού
2	Χαρακτηρισμός Γης	N. 4014/11 ΥΑ 15277/12 N 998/79 και τροποποιήσεις	Δασικές Αρχές	Στάδιο Σχεδιασμού
	Έγκριση Επέμβασης σε Δασικές Εκτάσεις	N. 4014/11 ΥΑ 15277/12 N. 998/79 και τροποποιήσεις	Ενσωματωμένη στην Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων	Στάδιο Σχεδιασμού
3	Άδεια Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου	ΥΑ Δ1/Α/5815/2010	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (όπως αυτή ορίζεται στο Ν. 4001/11)	Στάδιο Σχεδιασμού
4	Άδεια Διαχείρισης Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου	ΥΑ Δ1/Α/5815/2010	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (όπως αυτή ορίζεται στο Ν. 4001/11)	Στάδιο Σχεδιασμού
5	Πράξη Εγκατάστασης	N. 4001/11, σε συνδυασμό με την Διακρατική Συμφωνία, τη Συμφωνία Φιλοξενούσας Χώρας και τη σχετική ΥΑ που θα εκδοθεί	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / Διεύθυνση Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών	Στάδιο Σχεδιασμού
6	Άδεια Εγκατάστασης	N. 3982/11	Υπουργείο Περιβάλλοντος,	Στάδιο Σχεδιασμού/Πριν

No.	Ονομασία σχετικής Άδειας Αρχής	Νόμοι σύμφωνα με τους οποίους απαιτείται η Άδεια Αρχής	Αρμόδια Αρχή	Στάδιο του Έργου κατά το οποίο απαιτείται
		ΥΑ 483/35/2012 παρ.7, άρ. 228, Ν.4072/12 ΥΑ Δ3/Α/4303/2012 (όπως τροποποιήθηκε από την ΥΑ Δ3/Α/8857/2012)	Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / Διεύθυνση Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών	από την Κατασκευή
7	Πρωτόκολλο Εγκατάστασης σε Δασικές Περιοχές	Ν. 998/79 και τροποποιήσεις του Εγκύκλιος 97936/3698/26.09.2008 της Διεύθυνσης Δασών Περιφέρειας	Δασικές Αρχές	Πριν από την Κατασκευή
8	Συμφωνίες Διέλευσης	Διάφοροι Νόμοι ανάλογα με την περίπτωση διέλευσης (π.χ. Ν. 2696/99 άρ. 47 παρ.3 για διασταυρώσεις αυτοκινητόδρομων και Περιφερειακών, Νομαρχιακών και Δημοτικών κλπ)	Διάφορες Αρχές	Στάδιο Σχεδιασμού
	Άδειες Διέλευσης	Διάφοροι Νόμοι ανάλογα με την περίπτωση διέλευσης (π.χ. Ν. 2696/99 άρ. 47 παρ.3 για διασταυρώσεις αυτοκινητόδρομων και Περιφερειακών, Νομαρχιακών και Δημοτικών κλπ)	Διάφορες Αρχές	Κατασκευή
9	Έγκριση Δόμησης και Άδεια Δόμησης	Ν. 4030/2011 Ν. 4067/12 ΠΔ 24.05.85 (ΦΕΚ 270/Δ/85)	Υπηρεσίες Δόμησης Δήμων	Στάδιο Σχεδιασμού/Πριν από την Κατασκευή
10	Άδεια Λειτουργίας	Ν. 3982/11 ΥΑ 483/35/2012 παρ.7, άρ. 228, Ν.4072/12 ΥΑ Δ3/Α/4303/2012 (όπως τροποποιήθηκε από την ΥΑ Δ3/Α/8857/2012)	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / Διεύθυνση Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών	Πριν από το Στάδιο Λειτουργίας
11	Συμβατότητα με τον Γενικό και Ειδικό Χωροταξικό	Δεν διευκρινίζεται, αλλά γενικά, όλα τα έργα πρέπει να είναι συμβατά με τον		

No.	Ονομασία σχετικής Άδειας Αρχής	Νόμοι σύμφωνα με τους οποίους απαιτείται η Άδεια Αρχής	Αρμόδια Αρχή	Στάδιο του Έργου κατά το οποίο απαιτείται
	Σχεδιασμό	Γενικό και Ειδικό Χωροταξικό Σχεδιασμό		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΕΦΟΡΕΙΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗΣ

Μνημόνιο υπ' αριθμ.: 201[]

Στην Αθήνα, σήμερα, [•] οι κάτωθι συμβαλλόμενοι:

- (Α) Η [•] Εφορεία [Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων]/[Βυζαντινών Μνημείων], η οποία έχει έδρα στην [•] και εκπροσωπείται νόμιμα στην παρούσα από τον Προϊστάμενο της Εφορείας, κ./κα. [•] (η **Εφορεία**), και
- (Β) η Trans Adriatic Pipeline AG, η οποία έχει έδρα στην Lindenstrasse 2, 6340 Baar, Ελβετία, είναι καταχωρισμένη στο Εμπορικό Μητρώο του Καντονίου της Zug (Τσουγκ) υπό τον αριθμό CH-170.3.030.511-2, ενεργώντας μέσω του ελληνικού υποκαταστήματός της, που εκπροσωπείται νόμιμα στην παρούσα από τον κ./κα. [•] (ο **Επενδυτής του Έργου**)

(εφεξής από κοινού τα **Μέρη**)

Έχοντας υπ' όψιν:

- (I) τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/26.06.2002), «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»,
- (II) την με αριθμ. Πρωτ. 6418/27.05.03 Εγκύκλιο της Γενικής Γραμματέως του Υπουργείου Πολιτισμού,
- (III) της από [●] Συμφωνίας Φιλοξενούσας Χώρας ανάμεσα στην Ελληνική Δημοκρατία και τον Επενδυτή του Έργου,
- (IV) του από [●] Μνημονίου Συναντίληψης και Συνεργασίας, το οποίο έχει υπογραφεί μεταξύ του Επενδυτή του Έργου και του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (εφεξής το «**Γενικό Μνημόνιο**»), και
- (V) το με αρ. πρωτ. [•] έγγραφο της Εφορείας, το οποίο θα εγκρίνει την υπογραφή του παρόντος Μνημονίου Συναντίληψης και Συνεργασίας (το παρόν **Μνημόνιο**).

έχουν συμφωνήσει τα ακόλουθα:

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Στο παρόν Μνημόνιο προβλέπονται:

- α. Η παρακολούθηση από την Εφορεία, για την ενδεχόμενη ύπαρξη αρχαιολογικών ευρημάτων (τα **Ευρήματα**), των εργασιών που θα αναληφθούν από ή εκ μέρους του Επενδυτή του Έργου για τον σκοπό της διάνοιξης τάφρου (η **Τάφρος**) για την τοποθέτηση του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου (ο **Αγωγός**) για το Έργο Trans Adriatic Pipeline (το **Έργο**) στην περιοχή της [•]¹, και
- β. εφόσον ανακαλυφθούν Ευρήματα:
 - (i) οι μέθοδοι, οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή δοκιμαστικών και σωστικών αρχαιολογικών ανασκαφών (από κοινού, οι **Σωστικές Εργασίες**) εντός των οικοπέδων με αριθμούς [•] (όπως περαιτέρω περιγράφεται στο συνημμένο

¹ Να συμπληρωθεί η περιοχή αρμοδιότητας της Εφορείας.

τοπογραφικό διάγραμμα), που έχουν συνολική έκταση [•] τετραγωνικών μέτρων (ο **Χώρος Ευρημάτων**), πριν από την οριστική παράδοση του Χώρου Ευρημάτων στον Επενδυτή του Έργου, και

- (ii) οι μέθοδοι αποθήκευσης, φύλαξης, συντήρησης, τεκμηρίωσης και δημοσίευσης οποιωνδήποτε Ευρημάτων που δύνανται να προκύπτουν από οποιεσδήποτε Σωστικές Εργασίες.
2. Σκοπός του παρόντος Μνημονίου είναι η διευκόλυνση, συστηματοποίηση και επιτάχυνση των Σωστικών Εργασιών στο πλαίσιο του Έργου, μέσω της απρόσκοπτης και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ της Εφορείας και του Επενδυτή του Έργου.
 3. Όλοι οι όροι του παρόντος Μνημονίου είναι ουσιώδεις, κάθε δε τροποποίηση του παρόντος Μνημονίου θα ισχύει μόνο εφόσον πραγματοποιείται εγγράφως με κοινή συμφωνία και των δύο Μερών. Για οποιοδήποτε ζήτημα δεν προβλέπεται στο παρόν Μνημόνιο, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και οποιεσδήποτε δημοσίως γνωστές διοικητικές διαδικασίες (σε κάθε περίπτωση, στο βαθμό που απαιτείται) που διέπουν την προστασία των αρχαιοτήτων.

ΑΡΘΡΟ 1 – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ

1. Ο σκοπός του παρόντος Μνημονίου είναι να καθορίσει τη διαδικασία για:
 - α. την παρακολούθηση από την Εφορεία των κατασκευαστικών εργασιών του Επενδυτή του Έργου, για την ενδεχόμενη ύπαρξη Ευρημάτων στην Τάφρο. Ένα δείγμα της τυπικής διατομής της Τάφρου επισυνάπτεται στο παρόν ως Παράρτημα Α.
 - β. η διεξαγωγή Σωστικών Εργασιών εφόσον ανακαλυφθούν Ευρήματα.
 (τα υπό (α) και (β) από κοινού αποτελούν τις **Αρχαιολογικές Εργασίες**)
2. Ο Επενδυτής του Έργου θα είναι πλήρως υπεύθυνος για τις δαπάνες που συνδέονται με την εκτέλεση των Αρχαιολογικών Εργασιών (που συμπεριλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται, στην προετοιμασία οποιωνδήποτε Σωστικών Εργασιών, τη διαφύλαξη οποιωνδήποτε Ευρημάτων, την εκτέλεση ερευνών, τον καθαρισμό, την συντήρηση, τις μελέτες και, στο βαθμό που εύλογα συνδέεται με το Έργο, τη δημοσίευση των Ευρημάτων) δυνάμει του άρθρου 37(6) του Ν. 3028/2002.
3. Η Εφορεία εκτελεί, χωρίς καθυστέρηση, τις αρχαιολογικές έρευνες και τα προληπτικά μέτρα αναφορικά με οποιεσδήποτε αρχαιότητες εντός των περιοχών που επηρεάζονται από το Έργο, οι οποίες θεωρούνται αναγκαίες από οποιαδήποτε αρμόδια αρχή, πριν αρχίσει ο Επενδυτής του Έργου οποιαδήποτε κατασκευαστική εργασία στις εν λόγω περιοχές.

ΑΡΘΡΟ 2 – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΩΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Οι Σωστικές Εργασίες που θα αναλαμβάνονται δυνάμει του παρόντος Μνημονίου θα εστιάζουν στην ζώνη διάνοιξης της Τάφρου και, συγκεκριμένα, στις ακόλουθες περιοχές που έχουν προσδιορισθεί από την Εφορεία:
 - ☐ [Περιοχή 1]
 - ☐ [Περιοχή 2]
 - ☐ [Περιοχή ...]

Οι Σωστικές Εργασίες θα καλύπτουν την Τάφρο μαζί με, όπου είναι απαραίτητο και συμφωνείται από τα Μέρη, μια ζώνη πλάτους [5] μέτρων (που μετράται από το σχετικό άξονα) σε αυτές τις περιοχές των ως άνω περιγραφόμενων περιοχών, όπου αυτή η πρόσθετη ζώνη είναι απαραίτητη. Εφόσον υφίσταται ανάγκη επέκτασης των Σωστικών Εργασιών στις ως άνω αναφερθείσες πρόσθετες ζώνες πέραν της Τάφρου, η Εφορεία θα είναι υπεύθυνη να διασφαλίζει τα σχετικά δικαιώματα επί αυτής της πρόσθετης γης από τους κατόχους σχετικών δικαιωμάτων σύμφωνα με το Ν. 3028/2002, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Επισυνάπτεται στο παρόν Μνημόνιο, ως Παράρτημα Β, τοπογραφικό διάγραμμα με τη διαδρομή του Αγωγού εντός της περιοχής που καλύπτεται από το παρόν Μνημόνιο (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που περιγράφονται ανωτέρω).

2. Οι Σωστικές Εργασίες θα έχουν μέγιστη διάρκεια [•] μηνών, με προγραμματισμένη ημερομηνία έναρξης την ή περί την [•] και λήξης την ή περί την [•]. Η διάρκεια των Σωστικών Εργασιών υπόκειται σε παράταση μόνο εφόσον η εν λόγω παράταση είναι (i) απολύτως απαραίτητη και (ii) το αποτέλεσμα καθυστέρησης των Σωστικών Εργασιών, που έχει προκληθεί από αντικειμενικές περιστάσεις. Οποιαδήποτε παράταση της διάρκειας των Σωστικών Εργασιών θα περιορίζεται σε μέγιστη πρόσθετη περίοδο [•]. Η απόφαση αναφορικά με την χορήγηση παράτασης της διάρκειας των Σωστικών Εργασιών θα λαμβάνεται από τον Επενδυτή του Έργου μετά την υποβολή σχετικού γραπτού αιτήματος από την Εφορεία.
3. Μετά την ολοκλήρωση των Σωστικών Εργασιών, θα εκδίδεται απόφαση από την Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (όπως απαιτείται από τον εφαρμοστέο νόμο για τη διατήρηση / προστασία των αρχαιοτήτων), ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Για τον σκοπό αυτό, μετά την ολοκλήρωση των Σωστικών Εργασιών, η Εφορεία θα διασφαλίζει ότι η απαίτηση για απόφαση θα εισάγεται κατά απόλυτη προτεραιότητα στην επόμενη προγραμματισμένη συνεδρίαση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Εφόσον η απόφαση απαιτεί τη συντήρηση, μεταφορά, αποθήκευση, κτλ των Ευρημάτων, οι πρόσθετες δαπάνες θα βαρύνουν τον Επενδυτή του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 3 – ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

1. Οι Αρχαιολογικές Εργασίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας, συντήρησης και προβολής των Ευρημάτων, είναι αποκλειστική ευθύνη της Εφορείας. Για το σκοπό αυτό, η Εφορεία θα είναι αποκλειστικά αρμόδια για τη διαχείριση, παρακολούθηση και ευθύνη όλων των Αρχαιολογικών Εργασιών, οποιασδήποτε σχετικής επιστημονικής έρευνας και τη μέριμνα για καταγραφή, εκτίμηση, αποθήκευση, διατήρηση, μελέτη και δημοσίευση των Ευρημάτων.
2. Ο Επενδυτής του Έργου δεν θα παρεμβαίνει στις Αρχαιολογικές Εργασίες με εξαίρεση τις περιπτώσεις που αυτό απαιτείται από τον ισχύοντα Νόμο (συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων υγείας και ασφάλειας) ή όπως δύναται να εγκρίνει η Εφορεία.
3. Με εξαίρεση όπου έχει εγκριθεί από την Εφορεία, ο Επενδυτής του Έργου δεν θα έχει πρόσβαση στα Ευρήματα (εκτός από τις περιπτώσεις που αυτό είναι αναπόφευκτο πριν από την ανακάλυψη) ούτε θα παίρνει ή εκμεταλλεύεται οποιοδήποτε από τα Ευρήματα.

ΑΡΘΡΟ 4 – ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

1. Το προσωπικό που θα χρησιμοποιηθεί από την Εφορεία για τον σκοπό της εκτέλεσης των Σωστικών Εργασιών που περιγράφεται στο παρόν Μνημόνιο θα είναι:

- ☐ [•] αρχαιολόγοι.
- ☐ [•] τεχνικοί.
- ☐ [•] εργάτες.
- ☐ [•] λογιστής.
- ☐ [•] [εάν απαιτείται, οποιοδήποτε άλλο ειδικό προσωπικό]

(από κοινού, το **Προσωπικό**)

Το συνολικό μηνιαίο κόστος για το Προσωπικό δεν θα υπερβαίνει το ποσό των [•] €.

2. Ο Επενδυτής του Έργου δύναται να απαιτήσει από την Εφορεία να αυξήσει τον αριθμό του Προσωπικού για τον σκοπό της επιτάχυνσης των Σωστικών Εργασιών υπό την προϋπόθεση ότι ο

Επενδυτής του Έργου συμφωνεί επιπλέον σε μια ανάλογη αύξηση του συνολικού μηνιαίου κόστους που αναφέρεται στην υποπαράγραφο 2 ανωτέρω.

3. Το Προσωπικό απασχολείται από τον Επενδυτή του Έργου ή από οντότητα που υποδεικνύεται από τον Επενδυτή του Έργου.
4. Πριν από την πρόσληψη οποιουδήποτε Προσωπικού, ο Επενδυτής του Έργου παρέχει στην Εφορεία μια περιγραφή των προσόντων του προτεινόμενου προσώπου. Η Εφορεία δύναται να απορρίψει οποιοδήποτε από τα προτεινόμενα πρόσωπα εντός 7 ημερών από την λήψη της σχετικής περιγραφής από τον Επενδυτή του Έργου για το λόγο ότι το προτεινόμενο πρόσωπο δεν διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα εν όψει της ιδιαίτερης φύσης των Σωστικών Εργασιών. Εάν η Εφορεία δεν απαντήσει εντός 7 ημερών, θα τεκμαίρεται ότι έχει εγκρίνει το προτεινόμενο πρόσωπο.
5. Η σχετική σύμβαση για κάθε μέλος του Προσωπικού, που απασχολείται από τον Επενδυτή του Έργου ή από οντότητα που υποδεικνύεται από τον Επενδυτή του Έργου, σύμφωνα με το παρόν άρθρο θα προβλέπει ότι, υπό την επιφύλαξη του ισχύοντος νόμου, το εν λόγω πρόσωπο:
 - α. θα υπόκειται στη διεύθυνση της Εφορείας, όταν αυτή αναλαμβάνει οποιεσδήποτε Σωστικές Εργασίες, και
 - β. θα υπόκειται στην προσήκουσα πειθαρχική ποινή ή ποινή παύσης, εφόσον το εν λόγω πρόσωπο πράττει κατά τρόπο επικίνδυνο ή αμελή κατά την εκτέλεση των Σωστικών Εργασιών.
6. Τα Μέρη διασφαλίζουν ότι το Προσωπικό συμμορφώνεται με τους κανόνες υγιεινής, ασφάλειας και περιβάλλοντος κατά την είσοδό του στον χώρο του Έργου (συμπεριλαμβανομένων και των Χώρων Ευρημάτων).

ΑΡΘΡΟ 5 – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τα Μέρη συνομολογούν και συμφωνούν ότι δύναται να απαιτείται συγκεκριμένη υποδομή για την υποστήριξη της εκτέλεσης των Αρχαιολογικών Εργασιών και ότι η εν λόγω υποδομή δύναται να περιλαμβάνει:
 - α. αναφορικά με τοπογραφική έρευνα, τη χάραξη ενός προσανατολισμένου πλέγματος για τον σκοπό οποιωνδήποτε Σωστικών Εργασιών στις περιοχές που περιγράφονται στο άρθρο 3 και συμπληρωματικών υψομετρικών αποτυπώσεων, εφόσον απαιτούνται, και
 - β. αναφορικά με οποιεσδήποτε Σωστικές Εργασίες, την κατασκευή και/ή εγκατάσταση απλών λυόμενων κατασκευών για την κάλυψη των ανασκαφικών τετραγωνικών, αποθήκης φύλαξης εργαλείων και Ευρημάτων και ηλεκτροκοσκίνων, μαζί με υποστηρικτική υποδομή όπως γεννήτριες, πιεστικά, αντλίες, πάσης φύσεως εργαλεία, υλικά, όργανα και εξοπλισμό που απαιτείται για τις Σωστικές Εργασίες (ήτοι [•]), προστατευτικά υλικά (ήτοι νάιλον, λινάτσες, ομπρέλες), [•] λυόμενους οικίσκους ανασκαφής, καύσιμα, κατάλληλα μέσα μεταφοράς για οποιαδήποτε Ευρήματα, γραφική ύλη, πασσαλάκια, σχοινί οριοθέτησης, χρώματα βαφής, κόσκινα, πλαστικές σακούλες, σκάλες, κλούβες μεταφοράς-αποθήκευσης ευρημάτων, μεταλλικές ντουλάπες, φαρμακεία, χωροβάτες κτλ.
2. Η υποδομή που απαιτείται για τα Σωστικά Έργα, υπό την επιφύλαξη επίτευξης σχετικής συμφωνίας μεταξύ των Μερών, παρέχεται από τον Επενδυτή του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 6 – ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

1. Ο Επενδυτής του Έργου, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των Σωστικών Εργασιών, λαμβάνει όλα τα ευλόγως απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή βλάβης στους αρχαιολογικούς χώρους, όπου εκτελούνται οι Σωστικές Εργασίες.

2. Τα Μέρη συμφωνούν ότι, για την αποφυγή καθυστερήσεων, ο Επενδυτής του Έργου καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την παράδοση των χώρων, που θα αποτελέσουν αντικείμενο Σωστικών Εργασιών, ήδη περιφραγμένων και, στο βαθμό που απαιτείται για τη διεξαγωγή των σχετικών εργασιών, ελεύθερων από βλάστηση και από οποιαδήποτε πρόσθετα υλικά που δεν αποτελούν αρχαιολογικές επιχώσεις.

ΑΡΘΡΟ 7 – ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΣΩΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Ο/Η κ./κα. [•] (που είναι δημόσιος υπάλληλος της Εφορείας, αρχαιολόγος με βαθμό [•]) (ο **Εκπρόσωπος της Εφορείας**) είναι υπεύθυνος (συμπεριλαμβανομένης όλης της επιστημονικής εποπτείας) για την επιτόπια διεξαγωγή των Σωστικών Εργασιών.
2. Ο Εκπρόσωπος της Εφορείας προγραμματίζει και συντονίζει τις Σωστικές Εργασίες και συνεργάζεται με τους εκπροσώπους του Επενδυτή του Έργου και οποιουδήποτε εργολάβου του Επενδυτή του Έργου για την επίλυση οποιουδήποτε προβλήματος που δύναται να ανακύψει.
3. Ο Εκπρόσωπος της Εφορείας δικαιούται να αναθέτει καθήκοντα σε συμβασιούχους αρχαιολόγους. Όλοι οι αρχαιολόγοι οφείλουν να τηρούν καθημερινά ημερολόγιο ανασκαφών και να συντάσσουν σε εβδομαδιαία βάση σύντομη αναφορά σε σχέση με τον τομέα επίβλεψής τους.

ΑΡΘΡΟ 8 – ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι τα ημερολόγια που τηρούνται σε καθημερινή βάση από τους αρχαιολόγους (όπως αναφέρεται στο άρθρο 7(3)), καθώς και όλα τα άλλα στοιχεία τεκμηρίωσης αναφορικά με τις Σωστικές Εργασίες (συμπεριλαμβανομένων των τελικών λιστών κάθε τομέα, των καταλόγων Ευρημάτων, των σχεδίων και φωτογραφιών) συγκεντρώνονται από τον επικεφαλής αρχαιολόγο (όπως αυτός θα υποδειχθεί από την Εφορεία) και παραδίδονται στον αρχαιολόγο της Εφορείας, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την ανασκαφή στο τέλος κάθε μήνα ή μετά την ολοκλήρωση της έρευνας σε κάθε τομέα. Ο τελευταίος συντάσσει την τελική έκθεση και λίστα Ευρημάτων κάθε τομέα.

ΑΡΘΡΟ 9 – ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι απαιτούνται συνεργεία αποτύπωσης (που θα απαρτίζονται από τοπογράφους και σχεδιαστές) στα τμήματα της (επιφανειακής) έρευνας, δοκιμαστικών τομών και ανασκαφών, προκειμένου να αποτυπώνονται, υπό τις οδηγίες του αρχαιολόγου πεδίου, οποιαδήποτε Ευρήματα με έγκαιρο και ακριβή τρόπο. Η ομάδα παρακολούθησης ανασκαφής, με τη συμμετοχή προσωπικού έμπειρου σε αποτύπώσεις, καταρτίζει τα γενικά σχέδια κάθε τμήματος, τα οποία θα πιστοποιούνται από τον προϊστάμενο της Εφορείας και θα κατατίθενται στο αρχείο σχεδίων της Εφορείας. Το κόστος της αποτύπωσης των Ευρημάτων βαρύνει τον Επενδυτή του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 10 – ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι οι αρχαιολόγοι πεδίου θα λαμβάνουν ψηφιακές φωτογραφίες για σκοπούς τεκμηρίωσης σε σχέση με τις Σωστικές Εργασίες. Γενικές λήψεις, βιντεοσκοπήσεις, ειδικές φωτογραφίες Ευρημάτων, η ηλεκτρονική τους επεξεργασία και η εκτύπωσή τους, εφόσον και όταν θεωρούνται απαραίτητα, ανατίθενται, ύστερα από εύλογη υπόδειξη της Εφορείας, σε επαγγελματίες φωτογράφους. Όλο το φωτογραφικό υλικό, μαζί με το σχετικό κατάλογο, παραδίδονται από την σχετική ομάδα παρακολούθησης των Σωστικών Εργασιών, μετά τον συσχετισμό τους με την τελική έκθεση και τον κατάλογο των Ευρημάτων στο αρχείο φωτογραφιών της Εφορείας. Το κόστος φωτογράφισης των Ευρημάτων βαρύνει τον Επενδυτή του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 11 – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

1. Όλα τα Ευρήματα συντηρούνται με ευθύνη της Εφορείας από κατάλληλο προσωπικό στα εργαστήρια της Εφορείας ή σε χώρους που θα δημιουργηθούν, εάν τα εν λόγω εργαστήρια δεν επαρκούν για την υποδοχή των νέων ευρημάτων.
2. [Ο Επενδυτής του Έργου διασφαλίζει τη διαθεσιμότητα κατάλληλου και βοηθητικού προσωπικού συντήρησης, καθώς και της αναγκαίας υποδομής (μηχανήματα, εργαλεία και υλικά) καθ' όλη τη διάρκεια των Σωστικών Εργασιών και για εύλογο χρόνο πέραν αυτής της χρονικής περιόδου, η οποία δεν θα υπερβαίνει τους [•] μήνες, προκειμένου να ολοκληρωθεί η τελική έκθεση ανασκαφής και η λίστα Ευρημάτων.]

ΑΡΘΡΟ 12 – ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΦΥΛΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

1. Η ευθύνη μεταφοράς των κινητών Ευρημάτων βαρύνει της Εφορεία. Η μεταφορά εκτελείται με μέσα κατάλληλης μεταφοράς που παρέχονται ειδικά για τον σκοπό αυτόν από τον Επενδυτή του Έργου. Όλα τα κινητά Ευρήματα μεταφέρονται στις αρχαιολογικές αποθήκες της Εφορείας ή σε άλλους χώρους που δύνανται να υποδειχθούν από την Εφορεία. Η μεταφορά θα παρέχεται σε ημερήσια βάση. Όλες οι μεταφορές που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο θα πρέπει να περατώνονται εντός [2] μηνών από σχετικό αίτημα του Επενδυτή του Έργου προς την Εφορεία.
2. Μετά την ανεύρεση Ευρημάτων, ο Επενδυτής του Έργου μεριμνά για τη φύλαξη του σχετικού χώρου καθ' όλη τη διάρκεια των Σωστικών Εργασιών για τη διαφύλαξη των Ευρημάτων. Οι υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Πολιτισμού είναι υπεύθυνες για οποιαδήποτε φύλαξη απαιτείται μετά την ολοκλήρωση των Σωστικών Εργασιών.

ΑΡΘΡΟ 13 – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Για τον σκοπό της συντήρησης και προστασίας οποιωνδήποτε Ευρημάτων ανακαλύπτονται, εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις της σχετικής αρχαιολογικής νομοθεσίας και οι σχετικές δαπάνες, στο βαθμό που απαιτείται από τη νομοθεσία, βαρύνουν τον Επενδυτή του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 14 – ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

1. Ο προϋπολογισμός για την πρόσληψη του απαιτούμενου για τις Σωστικές Εργασίες Προσωπικού, όπως ορίζεται στο άρθρο 4(1) ανωτέρω, εκτιμάται στο ποσό των [•]€.
2. Ο προϋπολογισμός για όλες τις υπόλοιπες Αρχαιολογικές Εργασίες και την προμήθεια υποδομής και υλικών, όπως περιγράφεται στο παρόν Μνημόνιο, εκτιμάται στο ποσό των [•]€.
3. Εάν προκύψει οποιοδήποτε πρόσθετο κόστος πέραν του προϋπολογισμού που προβλέπεται στις παραγράφους (1) και (2) ανωτέρω, απαιτείται η προηγούμενη γραπτή συναίνεση του Επενδυτή του Έργου ύστερα από έγγραφο αίτημα της Εφορείας, το οποίο συνοδεύεται από κατάλληλη τεκμηρίωση.
4. Η Εφορεία έχει διορίσει τον κ./κα. [•] (που είναι δημόσιος υπάλληλος της Εφορείας, αρχαιολόγος) ως λογιστή αναφορικά με τα σχετιζόμενα με το παρόν Μνημόνιο οικονομικά θέματα.
5. Υπό την επιφύλαξη των προηγούμενων διατάξεων του παρόντος Μνημονίου, ο Επενδυτής του Έργου καταβάλλει κάθε μήνα στην Εφορεία ποσό ίσο με τις δαπάνες που προσηκόντως πραγματοποιήθηκαν από την Εφορεία βάσει του παρόντος Μνημονίου. Πριν από την εν λόγω καταβολή, η Εφορεία υποβάλλει όλα τα αναγκαία αποδεικτικά έγγραφα αναφορικά με τις αιτούμενες δαπάνες προς έγκριση από τον Επενδυτή του Έργου.
6. Έκαστο των Μερών διατηρεί κατάλληλα αρχεία των οικονομικών και άλλων συναλλαγών που σχετίζονται με το παρόν Μνημόνιο.
7. Προς αποφυγή αμφιβολιών, στο βαθμό που υφίστανται οποιεσδήποτε αλληλεπικαλυπτόμενες οικονομικές υποχρεώσεις στο παρόν Μνημόνιο και στο Γενικό Μνημόνιο, η εκτέλεση των εν λόγω

υποχρεώσεων βάσει οποιουδήποτε εξ αυτών θα απαλλάσσει τον Επενδυτή του Έργου από οποιαδήποτε παράλληλη υποχρέωση βάσει του άλλου.

ΑΡΘΡΟ 15 – ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

1. Χωρίς να περιορίζεται η ευθύνη της Εφορείας σχετικά με τις Αρχαιολογικές Εργασίες, ο Επενδυτής του Έργου δικαιούται να παρακολουθεί την πρόοδο των εν λόγω εργασιών.
2. Προς υποστήριξη της εποπτείας της προόδου των Αρχαιολογικών Εργασιών από τον Επενδυτή του Έργου, η Εφορεία παρέχει στον Επενδυτή του Έργου σύντομη αναφορά της προόδου του έργου, συνοδευόμενη από ημερήσια καταγραφή των εργασιών και των χρησιμοποιούμενων πόρων, καθώς και ένα επικαιροποιημένο χρονοδιάγραμμα για την αποδέσμευση της σχετικής περιοχής σε [•] βάση.

ΑΡΘΡΟ 16 – ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Τα Μέρη συνεργάζονται για την προβολή οποιωνδήποτε Ευρημάτων με κάθε μέσο που συμφωνείται πρόσφορο, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιεύσεων, συναντήσεων, εκδηλώσεων και μόνιμων ή προσωρινών εκθέσεων.

Το παρόν Μνημόνιο τίθεται σε ισχύ μετά την υπογραφή του από τους εκπροσώπους και των δύο Μερών.

Σε πίστωση της συμφωνίας των Μερών, το παρόν Μνημόνιο υπογράφηκε εις διπλούν, και κάθε Μέρος έλαβε από ένα (1) πρωτότυπο.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

[Να περιληφθούν πλαίσια για υπογραφές]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην Αθήνα, σήμερα, [•] οι κάτωθι συμβαλλόμενοι:

1. Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (εφεξής το «**Υπουργείο**»), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Μπουμπουλίνας 20-22 και εκπροσωπείται στο παρόν νόμιμα από τον/την Προϊστάμενο/η της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κ./κα. [•] και τον Προϊστάμενο/η της Γενικής Διεύθυνσης Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων, κ./κα. [•] και
2. Η Trans Adriatic Pipeline AG, η οποία έχει έδρα στην Lindenstrasse 2, 6340 Baar, Ελβετία, είναι καταχωρημένη στο Εμπορικό Μητρώο του Καντονίου της Zug (Τσουγκ) υπό τον αριθμό CH-170.3.030.511-2, (αναφερόμενης ως «**Επενδυτής του Έργου**»),

οι οποίοι από κοινού θα αναφέρονται ως τα «**Μέρη**»,

Έχοντας υπ' όψιν:

- A) Τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/26.06.2002), «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».
- B) Το π.δ. 191/2003 (ΦΕΚ 146/Α/13.06.2003) περί «Οργανισμού του ΥΠΠΟ».
- Γ) Το άρθρο 81, «Τρόπος εκτέλεσης αρχαιολογικών έργων» του Ν. 1958/1991 (ΦΕΚ 122/Α), «Αθλητικές ΑΕ και άλλες διατάξεις».
- Δ) Το π.δ. 99/1992 (ΦΕΚ 46/Α/23.03.1992), περί «Μελέτης και εκτέλεσης αρχαιολογικών εν γένει έργων».
- Ε) Το π.δ. 63/2005 (ΦΕΚ 98/Α/22.04.2005), περί «Κωδικοποίησης της Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα».
- ΣΤ) Το π.δ. 191/2003 (ΦΕΚ 146/Α/13.06.2003), «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού».
- Ζ) Την Υ.Α. [ΥΠΠΟΤ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/77040/06.08.2010], (ΦΕΚ 1354/Β/01.09.2010) «Σύσταση του μη αυτοτελούς "Γραφείου Συντονισμού και Παρακολούθησης Αρχαιολογικών Ερευνών και Εργασιών στο Πλαίσιο των Μεγάλων Έργων" στο Τμήμα Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Αρχαιογνωστικής Έρευνας, της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων [(«Δ.Π.Κ.Α.»)] της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου και Τουρισμού».
- Η) Το π.δ. 96/2012 (ΦΕΚ 154/Α/24.07.2012), «Σύσταση Γενικής Γραμματείας Πολιτισμού στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού».
- Θ) Το π.δ. 85/2012 (ΦΕΚ 141/Α/21.06.2012), «Ίδρυση και μετονομασία Υπουργείων, μεταφορά και κατάργηση υπηρεσιών».
- Ι) Τον Ν. 3812/2009 (ΦΕΚ 234/Α/2009), «Αναμόρφωση Συστήματος προσλήψεων στο Δημόσιο Τομέα και άλλες διατάξεις».
- ΙΑ) Την από [•] Συμφωνία Φιλοξενούσας Χώρας ανάμεσα στην Ελληνική Δημοκρατία και τον Επενδυτή του Έργου (η «**Συμφωνία Φιλοξενούσας Χώρας**»), και
- ΙΒ) Τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Δήλωσαν, συμφώνησαν και συναποδέχθηκαν τα ακόλουθα:

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Το παρόν Μνημόνιο προβλέπει:
 - α. Την παρακολούθηση από τις αρμόδιες Εφορείες, για την ενδεχόμενη ύπαρξη αρχαιολογικών ευρημάτων (τα «**Ευρήματα**»), των εργασιών που θα αναληφθούν από ή εκ μέρους του Επενδυτή του Έργου, για τον σκοπό της διάνοιξης τάφρου (η «**Τάφρος**») για την τοποθέτηση του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου (ο «**Αγωγός**») για το Έργο Trans Adriatic Pipeline (το «**Έργο**»), και
 - β. εφόσον ανακαλυφθούν Ευρήματα κατά τη διάρκεια της ως άνω διαδικασίας: τις μεθόδους, συνθήκες και προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή δοκιμαστικών και σωστικών αρχαιολογικών ανασκαφών (από κοινού, οι «**Σωστικές Εργασίες**») κατά τη διάρκεια του

σταδίου εκτέλεσης του Έργου, καθώς και τις μεθόδους αποθήκευσης, φύλαξης, συντήρησης, τεκμηρίωσης και δημοσίευσης οποιωνδήποτε Ευρημάτων που δύνανται να προκύπτουν από οποιεσδήποτε Σωστικές Εργασίες σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/02.

(τα υπό (α) και (β) από κοινού οι «**Αρχαιολογικές Εργασίες**»)

- γ. την προστασία μνημείων που ενδέχεται να επηρεαστούν από τις εργασίες κατασκευής, δυνάμει των διατάξεων του ως άνω Νόμου.
2. Σκοπός του παρόντος Μνημονίου είναι η διευκόλυνση, συστηματοποίηση και επιτάχυνση των Αρχαιολογικών Εργασιών καθώς και των εργασιών προστασίας και ανάδειξης των μνημείων, στο πλαίσιο κατασκευής του Έργου, έχοντας ως κύριο στόχο την άμεση ελευθέρωση της Τάφρου και την ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής, προς αποφυγή οποιωνδήποτε καθυστερήσεων στην πρόοδο της κατασκευής του Αγωγού.
 3. Όλοι οι όροι του παρόντος Μνημονίου είναι ουσιώδεις, κάθε δε τροποποίηση αυτού θα πρέπει να πραγματοποιείται εγγράφως με κοινή συμφωνία μεταξύ των Μερών. Σε διαφορετική περίπτωση, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και οποιεσδήποτε δημοσιώς γνωστές διοικητικές διαδικασίες (σε κάθε περίπτωση, στο βαθμό που απαιτείται) που διέπουν την προστασία των αρχαιοτήτων, οι οποίες δεν θα θίγονται από τον παρόν με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν προβλέπεται άλλως στο παρόν Μνημόνιο.
 4. Όροι που ορίζονται στη Συμφωνία Φιλοξενούσας Χώρας έχουν την ίδια έννοια όταν χρησιμοποιούνται στο παρόν Μνημόνιο, εκτός αν ορίζεται άλλως στο παρόν.

Άρθρο 1

Όροι συνεργασίας

1. Η επικοινωνία και κάθε είδους αναγκαία συνεννόηση για οποιοδήποτε ζήτημα προκύπτει σχετικά με την εκτέλεση Αρχαιολογικών Εργασιών στο πλαίσιο του Έργου θα γίνεται μεταξύ της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου («Γραφείο Συντονισμού και Παρακολούθησης Αρχαιολογικών Εργασιών της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στο πλαίσιο Μεγάλων Έργων») (εφεξής: το «**Γραφείο**»), ή των αρμόδιων Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου και του ορισμένου από τον Επενδυτή του Έργου εκπροσώπου του.
2. Η δαπάνη των Αρχαιολογικών Εργασιών και των έργων προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων, τα οποία διενεργούνται εντός της ζώνης που ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 5 κατωτέρω, καθώς και η δαπάνη των εργασιών προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης οποιωνδήποτε Ευρημάτων ή μνημείων, τα οποία είναι δυνατόν να επηρεαστούν από την κατασκευή του Έργου, βαρύνει εξ ολοκλήρου τον Επενδυτή του Έργου, σύμφωνα με το άρθρο 37, παράγραφος 6 του Ν.3028/2002.
3. Οι Αρχαιολογικές Εργασίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης των Ευρημάτων, ανήκουν στην αρμοδιότητα των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου, οι Προϊστάμενοι των οποίων έχουν την αποκλειστική διεύθυνση, εποπτεία και ευθύνη των Αρχαιολογικών Εργασιών, οποιαδήποτε σχετιζόμενη επιστημονική έρευνα, και τη μέριμνα για την τεκμηρίωση, αξιολόγηση, φύλαξη συντήρηση, μελέτη και δημοσίευση των Ευρημάτων. Ο Επενδυτής του Έργου δεν επεμβαίνει στις Αρχαιολογικές Εργασίες, με εξαίρεση όπου απαιτείται δυνάμει του ισχύοντος Νόμου (συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων υγείας και ασφάλειας) ή όπως μπορεί να εγκρίνουν οι αρμόδιες Εφορείες. Τα ως άνω αναφερθέντα δεν περιορίζουν το δικαίωμα του Επενδυτή του Έργου να ζητά πληροφορίες από τις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες σχετικά με τις ανωτέρω Αρχαιολογικές Εργασίες.
4. Οι μελέτες που θα είναι απαραίτητες, κατόπιν γνωμοδότησης του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, για την προστασία, τη συντήρηση και την ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων εντός της ζώνης του Έργου, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 5 κατωτέρω, και του χώρου που εξασφαλίζεται για τις ανάγκες του Έργου, και οι οποίες θα εκπονηθούν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου είτε από εξειδικευμένο προσωπικό, που θα απασχοληθεί από τον Επενδυτή του Έργου, ή με ανάθεση σε εξειδικευμένο γραφείο μελετών από τον Επενδυτή του Έργου, αποτελούν ευθύνη του Επενδυτή του Έργου.

Άρθρο 2

Προγραμματισμός της Αρχαιολογικής Έρευνας

1. Ο Επενδυτής του Έργου υποχρεούται να ειδοποιεί το Υπουργείο δύο μήνες πριν από την έναρξη της κατασκευής του Έργου, καθώς και να παρέχει το χρονοδιάγραμμα και τον σχεδιαζόμενο

προγραμματισμό των τμημάτων που θα κατασκευαστούν κατά προτεραιότητα. Εντός 30 ημερών από την ανωτέρω ειδοποίηση, οι αρμόδιες Κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου ειδοποιούν τον Επενδυτή του Έργου, δια του Γραφείου για τον «βασικό προγραμματισμό-προϋπολογισμό» των εργασιών της αρμοδιότητάς τους, οι οποίες χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό του Έργου. Αυτό θα περιλαμβάνει:

- Τις περιοχές διέλευσης του Έργου, όπου απαιτούνται αρχαιολογικές έρευνες με δοκιμαστικές τομές, καθώς και τα υφιστάμενα μνημεία, τα οποία ενδέχεται να επηρεαστούν από τις εργασίες κατασκευής.
- Τις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου και τον επικεφαλής αρχαιολόγο για κάθε τμήμα του Έργου.
- Τις τυχόν απαραίτητες μεμονωμένες μελέτες προστασίας και συντήρησης μνημείων.
- Τις υφιστάμενες υποδομές του Υπουργείου, οι οποίες είναι διαθέσιμες για την φύλαξη, συντήρηση, κλπ. οποιωνδήποτε Ευρημάτων σε κάθε περιοχή.
- Κατά προσέγγιση προϋπολογισμό των δαπανών έρευνας σε περιοχές, όπου είναι γνωστό ότι απαιτείται αρχαιολογική έρευνα.
- Λεπτομερές χρονοδιάγραμμα των Αρχαιολογικών Εργασιών σύμφωνο προς το χρονοδιάγραμμα του Έργου.

Αυτά θα εντοπίζονται σε γεωγραφικό υπόβαθρο με αποτυπωμένη την ζώνη εκτέλεσης του έργου, το οποίο θα προμηθεύσει ο Επενδυτής του Έργου.

Ο «βασικός προγραμματισμός-προϋπολογισμός» θα τροποποιείται από το Γραφείο σε εξαμηνιαία βάση ανάλογα με την πρόοδο των εργασιών, τους τμηματικούς προγραμματισμούς, καθώς και τα ευρήματα των ερευνών, με ευθύνη του Υπουργείου και σε συνεννόηση με τον Επενδυτή του Έργου.

2. Ο Επενδυτής του Έργου έχει το δικαίωμα να πραγματοποιεί σεισμικές, γεωτεχνικές και υδρογεωλογικές έρευνες, πριν από την έναρξη οποιασδήποτε αρχαιολογικής έρευνας σε συνεννόηση με τις αρμόδιες Εφορείες της διαδρομής του Αγωγού.
3. Οι αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων θα παρακολουθούν όλες τις χωματουργικές εργασίες, περιλαμβανομένων των αποψιλώσεων, των επιφανειακών εκχωματώσεων, των ανασκαφών, των διαμορφώσεων χώρων και των επιχωματώσεων, σε όλα τα τμήματα του Έργου. Εφόσον από τις πληροφορίες της Έκθεσης Αναλυτικής Αρχαιολογικής Τεκμηρίωσης προκύπτει ότι υφίσταται ανάγκη άμεσης και συνεχούς παρακολούθησης των εκσκαφικών εργασιών, θα απασχοληθούν για τις ανάγκες του Έργου αρχαιολόγοι πεδίου, και θα οριστούν ως επιβλέποντες και θα παρακολουθούν όλες τις ανωτέρω εργασίες, σε όλα τα τμήματα του Έργου. Αυτοί θα καταθέτουν εκθέσεις στις αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων σε εβδομαδιαία βάση σχετικά με την πορεία των Αρχαιολογικών Εργασιών, τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνται στις Αρχαιολογικές Εργασίες, οποιαδήποτε Ευρήματα, και ένα χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης που αφορά κάθε Αρχαιολογική Εργασία. Συνεργεία που εκτελούν τις ανωτέρω εργασίες οφείλουν να ακολουθούν τις οδηγίες των εντεταλμένων υπαλλήλων του Υπουργείου, ως προς τον τρόπο και τα μέσα των εργασιών, καθώς και, όπου απαιτείται, ως προς το είδος των μηχανημάτων.
4. Στην περίπτωση που το Έργο διέρχεται από περιοχή, όπου δεν υπάρχουν ορατές αρχαιότητες ή επιφανειακές ενδείξεις (όστρακα ή άλλα) και η κατασκευή γίνεται με επίχωμα χωρίς κανενός είδους εκσκαφική εργασία στην επιφάνεια του εδάφους, εκτός από την απομάκρυνση των φυτικών γαιών ή/και την κατασκευή εξυγιαντικής στρώσης, τότε επ' ουδενί δεν διενεργείται δοκιμαστική ανασκαφική έρευνα. Εάν αποκαλυφθούν κατά την απομάκρυνση των φυτικών γαιών αρχαιολογικές ενδείξεις εντός της ζώνης που ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 5 κατωτέρω, τότε διεξάγεται δοκιμαστική έρευνα.
5. Στην περίπτωση που διαπιστώνεται η ύπαρξη αρχαιοτήτων, η εκσκαφή με μηχανικά μέσα θα διακόπτεται και θα αρχίζει ανασκαφική έρευνα, όπως περιγράφεται στο Άρθρο 3 κατωτέρω. Σε διαφορετική περίπτωση, αμέσως μετά την ολοκλήρωση της ανασκαφικής εργασίας, η περιοχή θα παραδίδεται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου για την εκτέλεση του Έργου. Στην περίπτωση του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου και μετά την ολοκλήρωση των ανασκαφικών ερευνών, ήτοι των ανασκαφικών εργασιών και της τεκμηρίωσης (προκαταρκτική έκθεση αποτελεσμάτων, φωτογραφική και σχεδιαστική αποτύπωση με σκοπό τη χρονολόγηση και ερμηνεία των Ευρημάτων), οι αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου αποστέλλουν (το πολύ εντός 15 ημερών) το σχετικό φάκελο της υπόθεσης κατ' αρμοδιότητα στο Γραφείο, προκειμένου το θέμα να εισαχθεί κατ' απόλυτη προτεραιότητα στην επόμενη προγραμματισμένη Συνεδρίαση του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου του Υπουργείου, του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου [Κ.Α.Σ], ή του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων [Κ.Σ.Ν.Μ.] αντίστοιχα και κατ' αρμοδιότητα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 50 του Ν.

3028/2002, ώστε να μην υπάρχουν καθυστερήσεις στην παράδοση των χώρων και προκειμένου να τηρείται το χρονοδιάγραμμα του Έργου.

6. Εφόσον το αρμόδιο Συμβούλιο αποφασίσει ότι δεν επιτρέπεται η συνέχιση των εργασιών για την εκτέλεση οποιουδήποτε τμήματος του Έργου, ο Επενδυτής του Έργου δικαιούται να προτείνει εναλλακτική διαδρομή για το σχετικό τμήμα του Έργου. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, και μετά την ολοκλήρωση οποιωνδήποτε απαραίτητων Αρχαιολογικών Εργασιών που προβλέπονται στην απόφαση του Συμβουλίου, η περιοχή παραδίδεται αμέσως, χωρίς καμία καθυστέρηση, από τις αρμόδιες Εφορείες στον Επενδυτή του Έργου για τη συνέχιση του Έργου.
7. Για την αποφυγή καθυστερήσεων, ο Επενδυτής του Έργου καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την παράδοση των χώρων, οι οποίοι θα αποτελέσουν αντικείμενο Σωστικών Εργασιών, ήδη περιφραγμένων και, στο βαθμό που απαιτείται για τη διεξαγωγή των σχετικών εργασιών, ελεύθερων από βλάβηση και από οποιαδήποτε πρόσθετα υλικά που δεν αποτελούν αρχαιολογικές επιχύσεις. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει πρόβλεψη απορροής των όμβριων υδάτων και αντιστήριξης πρηνών παρακείμενων κτισμάτων και οδών σε περίπτωση ανασκαφικής έρευνας.
8. Για την επιτάχυνση και αποτελεσματική διενέργεια της έρευνας, είναι απαραίτητο για τον Επενδυτή του Έργου να διασφαλίζει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή εγκαίρως.

Άρθρο 3

Έκταση και διάρκεια της αρχαιολογικής έρευνας

1. Εάν κατά τη διενέργεια των δοκιμαστικών ανασκαφών ή κατά τη διάρκεια των εργασιών, σε οποιοδήποτε τμήμα του Έργου, διαπιστωθεί η ύπαρξη αρχαιοτήτων, οι εργασίες θα διακοπούν αμέσως και θα ακολουθήσει σωστική ανασκαφική έρευνα.
2. Οι Προϊστάμενοι των αρμοδίων Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου, πριν από την έναρξη οποιασδήποτε ανασκαφής ή άλλης αρχαιολογικής εργασίας, πραγματοποιούν προκαταρκτική εκτίμηση για τη χρονική διάρκεια της έρευνας ή της επέμβασης και τον αναγκαίο αριθμό προσωπικού κατά ειδικότητα, σε συνεργασία με τον Επενδυτή του Έργου, ώστε να τηρούνται κατά το δυνατόν οι τμηματικές προθεσμίες για την εκτέλεση του Έργου. Ο χρόνος περάτωσης του ανασκαφικού έργου δύναται να αναθεωρείται μόνο για τους λόγους και όπως προβλέπεται σε κάθε επί μέρους Μνημόνιο Συνεννόησης με τις αρμόδιες Εφορείες.
3. Κατά τη διάρκεια των ερευνών θα τηρείται ημερολόγιο εργασιών, το οποίο θα υπογράφεται από τον επικεφαλής αρχαιολόγο, στο οποίο θα καταγράφονται:
 - α. Οι εργαζόμενοι κατά ειδικότητα και ανατεθείσα εργασία.
 - β. Οι απαραίτητες μεταφορές ή άλλες εργασίες.
 - γ. Οι διακοπές εργασιών λόγω καιρικών συνθηκών ή άλλων προβλημάτων.
4. Σε μηνιαία βάση θα παραδίδεται στο Επενδυτή του Έργου απολογιστική/προγραμματική έκθεση, η οποία θα περιέχει:
 - α. Τον αριθμό των εργαζομένων.
 - β. Άλλα έξοδα σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του Επενδυτή του Έργου, που θα συνοδεύονται από τα σχετικά τιμολόγια και/ή νόμιμα παραστατικά ή άλλα ισοδύναμα λογιστικά έγγραφα.
 - γ. Περίληψη των ανασκαφικών αποτελεσμάτων που θα αποτυπώνονται στο γεωγραφικό υπόβαθρο.
 - δ. Εκτίμηση ως προς την τήρηση του προγραμματισμού που θα αποτυπώνεται και στο γεωγραφικό υπόβαθρο σε κατάλληλη κλίμακα ώστε να εμφανίζονται η μορφή του Έργου, τα όρια της ζώνης κατάληψης του Έργου και ο κίνναβος ανασκαφής.
 - ε. Αιτήματα για επαναπροσδιορισμό του χρόνου ή επέκταση των εργασιών, καθώς και θέματα που αφορούν στη μετά την περάτωση της ανασκαφής προκαταρκτική έκθεση των αποτελεσμάτων με σκοπό τη χρονολόγηση και ερμηνεία τους (καταγραφή, συντήρηση, τεκμηρίωση, κλπ.), συνοδευόμενα πάντα από τον απαιτούμενο προϋπολογισμό.
5. Οι Σωστικές Εργασίες πρέπει να καλύπτουν την Τάφρο για την τοποθέτηση του Αγωγού μαζί με, όπου αυτό είναι απαραίτητο και συμφωνείται από τον Επενδυτή του Έργου και το Γραφείο ή τις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου (ανάλογα με την περίπτωση), μια ζώνη ανώτατου πλάτους πέντε (5) μέτρων που μετρώνται από τον σχετικό άξονα, σε εκείνες τις περιοχές, όπου αυτή η πρόσθετη ζώνη είναι απαραίτητη. Τονίζεται ότι σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, με εξαίρεση τη γη για τις Υπέργειες Εγκαταστάσεις, ο Επενδυτής του Έργου

έχει μόνο δικαιώματα δουλείας για την κατασκευή και εγκατάσταση του Αγωγού, χωρίς οποιοδήποτε δικαίωμα κυριότητας επί της σχετικής γης.

6. Για τις Υπέργειες Εγκαταστάσεις, οι Σωστικές Εργασίες πρέπει να περιορίζονται στην περιοχή εκείνη που πράγματι εκτελούνται οι ανασκαφές για την κατασκευή του Έργου και θα επεκτείνεται πέρα από την περιοχή αυτή εντός των ορίων κυριότητας/απαλλοτρίωσης των Εγκαταστάσεων, μόνο όταν είναι απαραίτητο για την ορθή επιστημονική κατανόηση και αξιολόγηση των Ευρημάτων, και την τεκμηρίωση και προστασία των μνημείων.
7. Τη διεύθυνση, επιστημονική εποπτεία και ευθύνη κάθε είδους Αρχαιολογικών Εργασιών, όπως (επιφανειακών) ερευνών και Σωστικών Εργασιών, έχει ο αρμόδιος Προϊσταμένος της Εφορίας Αρχαιοτήτων του Υπουργείου, ο οποίος προγραμματίζει και συντονίζει τις Αρχαιολογικές Εργασίες και συνεργάζεται με τον Επενδυτή του Έργου για την επίλυση οποιωνδήποτε προβλημάτων. Ο Προϊστάμενος της Εφορείας αναθέτει επίσης καθήκοντα σε αρχαιολόγους πεδίου, επικεφαλής των οποίων διορίζεται, αναλόγως και κατά τη δυνατότητα της Περιφερειακής Υπηρεσίας, ένας αρχαιολόγος της Υπηρεσίας με μόνιμη ή αορίστου χρόνου σχέση εργασίας.
8. Οι Εφορείες Αρχαιοτήτων οφείλουν να συνεργάζονται στενά μεταξύ τους, καθώς και με το Γραφείο, ώστε να συντονίζουν τις δράσεις τους, προκειμένου να αποφεύγονται χρονοτριβές και γραφειοκρατικά κωλύματα.
9. Ο Επενδυτής του Έργου οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την παρακολούθηση και την αποφυγή πρόκλησης βλάβης σε υφιστάμενα μνημεία, τα οποία γειτνιάζουν με τη ζώνη του Έργου. Ο Επενδυτής του Έργου αναλαμβάνει την ευθύνη και τις δαπάνες αποκατάστασης οποιωνδήποτε κατεστραμμένων μνημείων και του περιβάλλοντος χώρου επί του οποίου ο Επενδυτής του Έργου έχει δικαιώματα κυριότητας, δουλείας ή απαλλοτρίωσης. Όπου οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου κρίνουν αναγκαίο, θα υπάρχει ενόργανη παρακολούθηση των παραμορφώσεων (στατικών και δυναμικών) ώστε να αποφευχθούν βλάβες σε μνημεία και κτίρια.

Άρθρο 4

Ανασκαφική - Αρχαιολογική Τεκμηρίωση

Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι τα ημερολόγια που τηρούνται σε καθημερινή βάση από τους αρχαιολόγους, καθώς και όλα τα άλλα στοιχεία τεκμηρίωσης αναφορικά με τις Σωστικές Εργασίες (περιλαμβανομένων των τελικών λιστών κάθε τομέα, των καταλόγων Ευρημάτων, των σχεδίων και φωτογραφιών) συγκεντρώνονται από τον επικεφαλής αρχαιολόγο (όπως αυτός θα υποδειχθεί από την Εφορεία) και παραδίδονται στον αρχαιολόγο της Εφορείας, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την ανασκαφή στο τέλος κάθε μήνα ή μετά την ολοκλήρωση της έρευνας σε κάθε τομέα. Ο τελευταίος συντάσσει την τελική έκθεση και λίστα Ευρημάτων κάθε τομέα.

Άρθρο 5

Αποτύπωση Ευρημάτων

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι απαιτούνται συνεργεία αποτύπωσης (που θα απαρτίζονται από τοπογράφο και σχεδιαστές) στα τμήματα της (επιφανειακής) έρευνας, δοκιμαστικών τομών και εκσκαφών, προκειμένου να αποτυπώνονται, υπό τις οδηγίες του αρχαιολόγου πεδίου, οποιαδήποτε Ευρήματα με έγκαιρο και ακριβή τρόπο και να διασφαλίζεται η ταχεία και απρόσκοπτη συνέχιση της εκσκαφής.
2. Η ομάδα παρακολούθησης ανασκαφής, με τη συμμετοχή έμπειρου σε αποτυπώσεις προσωπικού, κατάρτιζε τα γενικά σχέδια κάθε τμήματος, τα οποία θα πιστοποιούνται από τον προϊστάμενο της Εφορείας και θα κατατίθενται στο αρχείο σχεδίων της αρμόδιας Εφορείας. Το Κόστος της αποτύπωσης των Ευρημάτων βαρύνει τον Επενδυτή του Έργου.

Άρθρο 6**Φωτογράφιση των Ευρημάτων**

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι οι αρχαιολόγοι πεδίου θα λαμβάνουν ψηφιακές φωτογραφίες για σκοπούς τεκμηρίωσης σε σχέση με τις Αρχαιολογικές Εργασίες. Γενικές λήψεις, βιντεοσκοπήσεις, ειδικές φωτογραφίες Ευρημάτων, η ηλεκτρονική τους επεξεργασία και η εκτύπωσή τους ανατίθενται, ύστερα από εύλογη πρόταση της αρμόδιας Εφορείας, σε επαγγελματίες φωτογράφους.
2. Όλο το φωτογραφικό υλικό, μαζί με τον σχετικούς καταλόγους, παραδίδονται από τη σχετική ομάδα παρακολούθησης των Σωστικών Εργασιών, μετά τον συσχετισμό τους με την τελική έκθεση και τον κατάλογο των Ευρημάτων στο αρχείο φωτογραφιών της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας του Υπουργείου. Το κόστος φωτογράφισης των Ευρημάτων βαρύνει τον Επενδυτή του Έργου.

Άρθρο 7**Αποθήκευση, Συντήρηση και τεκμηρίωση των κινητών Ευρημάτων**

1. Όλα τα Ευρήματα συντηρούνται με ευθύνη των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου από κατάλληλο προσωπικό στα εργαστήριά τους ή σε χώρους που θα δημιουργηθούν, εάν τα εν λόγω εργαστήρια δεν επαρκούν για την υποδοχή των νέων ευρημάτων.
Η ανάγκη εξεύρεσης νέων χώρων αποθήκευσης, η πρόσληψη πρόσθετου προσωπικού συντήρησης, η ανάγκη επιπλέον εξοπλισμού των υφιστάμενων εργαστηρίων και το οριστικό χρονοδιάγραμμα αναφορικά με την χρηματοδότηση των σχετικών δαπανών από τον Επενδυτή του Έργου, θα αποτελέσουν θέμα συζήτησης μεταξύ των αρμόδιων Υπηρεσιών του Υπουργείου και του Επενδυτή του Έργου, ύστερα από σχετικό αίτημα των Υπηρεσιών του Υπουργείου ή του Επενδυτή του Έργου. Η όλη διαδικασία θα συντονίζεται από το Γραφείο.
2. Ο Επενδυτής του Έργου θα διασφαλίζει τη διαθεσιμότητα κατάλληλου και βοηθητικού προσωπικού συντήρησης, καθώς και της αναγκαίας υποδομής (μηχανήματα, εργαλεία και υλικά) καθ' όλη τη διάρκεια των Σωστικών Εργασιών και, κατόπιν αιτήματος της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας του Υπουργείου, σε συνεννόηση με το Γραφείο, και έγκρισης του Επενδυτή του Έργου, για εύλογο χρονικό διάστημα πέραν αυτής της χρονικής περιόδου, η οποία δεν θα υπερβαίνει τους [6] μήνες, προκειμένου να ολοκληρωθεί η τελική έκθεση ανασκαφής και ο κατάλογος των Ευρημάτων.
3. Η ευθύνη της μεταφοράς των κινητών Ευρημάτων βαρύνει τις αρμόδιες Εφορείες. Η μεταφορά εκτελείται με μέσα κατάλληλης μεταφοράς που παρέχονται ειδικά για τον σκοπό αυτόν από τον Επενδυτή του Έργου. Όλα τα κινητά Ευρήματα μεταφέρονται στις αρχαιολογικές αποθήκες των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου ή σε τέτοιους άλλους χώρους που δύναται να υποδειχθούν από την αρμόδια Εφορεία. Η μεταφορά θα παρέχεται σε ημερήσια βάση. Όλες οι μεταφορές που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο θα πρέπει να ολοκληρώνονται εντός [2] μηνών από σχετικό αίτημα του Επενδυτή του Έργου προς τις αρμόδιες Εφορείες.
4. Με την ανεύρεση Ευρημάτων σε κάθε ανασκαφικό τομέα και προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία των κινητών Ευρημάτων κατά τη διάρκεια εύλογου χρονικού διαστήματος που απαιτείται μέχρι την αποθήκευσή τους, ο Επενδυτής του Έργου θα μεριμνά για τη φύλαξη του χώρου καθ' όλη τη διάρκεια της ανασκαφής και θα υποχρεούται να απασχολεί και να διαθέτει, ανάλογα με την περίπτωση, προσωπικό φύλαξης για τον σκοπό αυτόν, το οποίο θα εργάζεται σε εικοσιτετράωρη βάση με εναλλασσόμενες βάρδιες.
5. Η συνολική δαπάνη για τις Αρχαιολογικές Εργασίες, ήτοι η παρακολούθηση των εκσκαφικών εργασιών, η διενέργεια των Σωστικών Εργασιών δυνάμει του άρθρου 37 του Ν. 3028/2002 και η λήψη προληπτικών μέτρων προστασίας των μνημείων έναντι κινδύνων κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του Έργου, η έρευνα, οι ανασκαφές, η διαχείριση και ανάδειξη των αρχαιολογικών Ευρημάτων χρηματοδοτούνται από τον Επενδυτή του Έργου. Ο προϋπολογισμός των εν λόγω δαπανών δεν θα υπερβαίνει το ποσό των [•] ευρώ (το ποσό αυτό θα συμπληρωθεί κατά τον χρόνο υπογραφής του παρόντος Μνημονίου επί τη βάση ποσοστού 5% επί του ποσού των εκσκαφικών εργασιών).

Άρθρο 8

Προστασία των αρχαιοτήτων

1. Για τον σκοπό της συντήρησης και προστασίας οποιωνδήποτε Ευρημάτων αποκαλύπτονται, εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις της σχετικής αρχαιολογικής νομοθεσίας και οι σχετικές δαπάνες, στο βαθμό που απαιτείται από τη νομοθεσία, βαρύνουν τον Επενδυτή του Έργου.
2. Εάν απαιτούνται τροποποιήσεις αναφορικά με την τοποθεσία ή τη διαδρομή του Έργου για τον σκοπό της συντήρησης και προστασίας των αρχαιοτήτων, ύστερα από Γνωμοδότηση των αρμοδίων οργάνων του Υπουργείου, ο Επενδυτής του Έργου ενημερώνεται **άμεσα**, ώστε να λάβουν χώρα οι σχετικές συμφωνίες και ενέργειες.
3. Στην περίπτωση όπου, για οποιονδήποτε λόγο, επέρχεται πρόωρη διακοπή ή λύση της σχετικής σύμβασης κατασκευής του έργου, τα Ευρήματα θα καταχώνονται άμεσα σύμφωνα με τους όρους και την διαδικασία που θα οριστεί με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Κ.Α.Σ. ή του Κ.Σ.Ν.Μ. δυνάμει των διατάξεων του Ν.3028/2002.

Άρθρο 9

Προσωπικό

1. Ο καθορισμός/προσδιορισμός και η ειδικότητα του αναγκαίου επιστημονικού και εργατοτεχνικού προσωπικού για τη διεξαγωγή της αρχαιολογικής έρευνας και των εργασιών στο πλαίσιο του Έργου, μαζί με το χρονοδιάγραμμα εργασιών, που μπορεί να τροποποιείται ανάλογα με την εξέλιξη και το είδος των εργασιών, που απαιτούνται σε κάθε στάδιο της αρχαιολογικής έρευνας, θα γίνεται στα επί μέρους μνημόνια που θα υπογραφούν μεταξύ των αρμόδιων Εφορειών και του Επενδυτή του Έργου. Το ανωτέρω προσωπικό θα απασχολείται από τον Επενδυτή του Έργου ή από οντότητα που θα υποδεικνύεται από τον Επενδυτή του Έργου.
2. Πριν από την έναρξη της απασχόλησης οποιουδήποτε από το Προσωπικό, ο Επενδυτής του Έργου παρέχει στην αρμόδια Εφορεία μια περιγραφή των προσόντων του προτεινόμενου προσώπου. Η αρμόδια Εφορεία δύναται να απορρίψει οποιοδήποτε από τα προτεινόμενα πρόσωπα εντός 7 ημερών από την λήψη της σχετικής περιγραφής από τον Επενδυτή του Έργου για το λόγο ότι το προτεινόμενο πρόσωπο δε διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα εν όψει της ιδιαίτερης φύσης των Αρχαιολογικών Εργασιών. Εάν η Εφορεία δεν απαντήσει εντός 7 ημερών, θα τεκμαίρεται ότι έχει εγκρίνει το προτεινόμενο πρόσωπο.
3. Εφόσον επιβάλλεται η αντικατάσταση μέλους ή μελών του επιστημονικού και εργατοτεχνικού προσωπικού για λόγους που επηρεάζουν την πορεία των αρχαιολογικών ερευνών και εργασιών, η αρμόδια Διεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς ή της Γενικής Διεύθυνσης Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες, ύστερα από εισήγηση των αρμόδιων Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου και αφού ο Επενδυτής του Έργου ενημερωθεί σχετικώς, εκθέσει την άποψή του και προτείνει τον ή τους αντικαταστάτες. Η απασχόληση του ή των αντικαταστατών είναι υποχρεωτική για τον Επενδυτή του Έργου.
4. Ο Επενδυτής του Έργου δύναται να απαιτήσει από την αρμόδια Εφορεία να αυξήσει τον αριθμό του Προσωπικού για το σκοπό επιτάχυνσης των Σωστικών Εργασιών υπό την προϋπόθεση ότι ο Επενδυτής του Έργου συμφωνεί επιπλέον σε μια ανάλογη αύξηση του συνολικού μηνιαίου κόστους για το προσωπικό, όπως προβλέπεται σε κάθε επιμέρους μνημόνιο με τις αρμόδιες Εφορείες.
5. Σε περίπτωση που ένας εκ των συμβαλλομένων επιθυμεί να επιταχύνει τις εργασίες σε κάποιο συγκεκριμένο τμήμα, ώστε να τηρηθούν οι προθεσμίες, δύναται να θέσει θέμα υπερωριακής απασχόλησης. Το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για την οργάνωση και την επίβλεψη των εργασιών κατά τη διάρκεια της υπερωριακής απασχόλησης.
6. Οι εργαζόμενοι στα αρχαιολογικά έργα, καθώς και στα έργα προστασίας και ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων, υποχρεούνται να εκτελούν την εργασία που τους ανατίθεται, λαμβάνοντας εντολές και οδηγίες μόνο από τον Προϊστάμενο της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας του Υπουργείου, ο οποίος και ασκεί έλεγχο στην εργασία τους.
7. Τα Μέρη διασφαλίζουν ότι το Προσωπικό συμμορφώνεται με τους κανόνες υγιεινής, ασφάλειας και περιβάλλοντος του Επενδυτή του Έργου κατά την είσοδό του σε οποιονδήποτε Χώρο του Έργου.
8. Το ωράριο εργασίας που θα ακολουθείται είναι αυτό του εργοταξίου του Έργου, ενώ είναι δυνατή η υπερωριακή απασχόληση των εργαζομένων δυνάμει της παρ. 5 του Άρθρου 9. Επιπλέον, οποιαδήποτε αλλαγή ωραρίου μπορεί να λάβει χώρα κατόπιν κοινού αιτήματος των αρμόδιων

Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου, εφόσον πρόκειται για ζήτημα που αφορά την προστασία και την ασφάλεια αποκαλυφθεισών αρχαιοτήτων.

Άρθρο 10

Υλικοτεχνική Υποδομή

1. Η υλικοτεχνική υποδομή περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες:
 - α. Γενική υποδομή, περιλαμβανομένης της δημιουργίας χώρου γραφείου και προσωρινού αποθηκευτικού χώρου σε χωριστό οίκημα ή στον χώρο του Έργου μαζί με τα απαραίτητα δίκτυα.
 - β. Υποδομή επιφανειακής έρευνας, δοκιμαστικών τομών και ανασκαφής και τα απαραίτητα αναλώσιμα υλικά.
2. Η παροχή των ανωτέρω, υπό την επιφύλαξη επίτευξης σχετικής συμφωνίας μεταξύ της αρμόδιας Εφορείας και του Επενδυτή του Έργου, διασφαλίζεται από τον Επενδυτή του Έργου.

Άρθρο 11

Προβολή και εκδόσεις του αρχαιολογικού έργου

Δυνάμει των όρων της Παραγράφου 6 του Άρθρου 37 του Ν. 3028/2002, οι απαιτούμενες δαπάνες για την συντήρηση, μελέτη και δημοσίευση οποιωνδήποτε Ευρημάτων θα καλύπτονται από τον Επενδυτή του Έργου, κατόπιν συμφωνίας με την αρμόδια Περιφερειακή Υπηρεσία του Υπουργείου.

Τα μέρη θα συνεργάζονται για την προβολή και δημοσίευση οποιωνδήποτε Ευρημάτων σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (άρθρο 39 του Ν.3028/2002), καθώς και για τη διατήρηση και προβολή των αρχαιολογικών μνημείων, με κάθε μέτρο που κρίνεται πρόσφορο (π.χ. δημοσιεύσεις, συναντήσεις, εκδηλώσεις, μόνιμες ή περιοδικές εκθέσεις, δημιουργία πρόσβασης σε αρχαιολογικούς χώρους και σήμανσή τους, μεταφορά και διατήρηση μνημείων σε παρακείμενους χώρους, κλπ.).

Με πρωτοβουλία και κατόπιν αιτήματος του Επενδυτή του Έργου, είναι δυνατή η ανάδειξη και προβολή του αρχαιολογικού έργου, μέσω έκθεσης εκμαγείων και φωτογραφικού υλικού στις εγκαταστάσεις του εργοταξίου. Η σχετική πρόταση – μελέτη θα διαμορφώνεται σε συνεννόηση με τις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου και θα υποβάλλεται, δια του Γραφείου, στα αρμόδια Τμήματα του Υπουργείου, προς έγκριση από την Κεντρική Υπηρεσία, κατόπιν γνωμοδότησης του Κ.Α.Σ. ή του Κ.Σ.Ν.Μ.

Άρθρο 12

Επί μέρους Μνημόνια Συναντίληψης και Συνεργασίας

Ειδικά Μνημόνια Συναντίληψης και Συνεργασίας θα συντάσσονται σε μορφή ουσιαδώς όμοια με αυτή που παρατίθεται στο Παράρτημα 4 της Συμφωνίας Φιλοξενούσας Χώρας, τα οποία θα λαμβάνουν υπ' όψιν όλα τα άρθρα του παρόντος Μνημονίου και θα περιέχουν επιπλέον όρους, οι οποίοι θα αφορούν το Έργο. Θα συνυπογράφονται από τους αρμόδιους Προϊσταμένους των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου και από τον Επενδυτή του Έργου.

Προς αποφυγή αμφιβολιών, στο βαθμό που υφίστανται οποιεσδήποτε αλληλεπικαλυπτόμενες οικονομικές υποχρεώσεις στα ως άνω Ειδικά Μνημόνια Συναντίληψης και Συνεργασίας και στο παρόν Μνημόνιο, η εκτέλεση των εν λόγω υποχρεώσεων βάσει οποιουδήποτε εξ αυτών θα απαλλάσσει τον Επενδυτή του Έργου από οποιαδήποτε παράλληλη υποχρέωση βάσει του άλλου.

Άρθρο 13

Συμμόρφωση/Αρμοδιότητα

Η αρμοδιότητα και η εποπτεία της συμμόρφωσης με τους όρους του παρόντος ανήκει:

- Στα αρμόδια Τμήματα της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου, συνεπικουρούμενα από το Γραφείο, τις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες, και
- Τον Επενδυτή του Έργου.

Άρθρο 14

Τελική διάταξη

Το παρόν Μνημόνιο τίθεται σε ισχύ με την υπογραφή του από τους εκπροσώπους και των δύο Μερών. Σε πίστωση της συμφωνίας των μερών κατά τα ανωτέρω, το παρόν μνημόνιο συνετάχθη και υπογράφεται εις τριπλούν.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΔΕΙΕΣ ΑΡΧΗΣ

1. Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ)

- 1.1 Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση από την αρμόδια αρχή, οι προθεσμίες που διευκρινίζονται στο άρθρο 3 παράγραφος 2(β) του Ελληνικού Νόμου 4014/2011 και στο άρθρο 4(B) της Υπουργικής Απόφασης 167563/ΕΥΠΕ/2013 (ΦΕΚ 964/Β/19.4.2013) θα παρατείνονται συνολικά κατά τρεις μήνες το ανώτατο.
- 1.2 Προς αποφυγή αμφιβολιών, η χορήγηση Άδειας Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου δεν θα αποτελεί προϋπόθεση της ΕΠΟ.
- 1.3 Εάν απαιτείται να ακολουθηθεί για τον σκοπό του Έργου η διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 10(4) του Ελληνικού Νόμου 4014/2011, το Κράτος θα διασφαλίζει ότι (i) το αίτημα προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη λήψη της γνώμης της θα υποβάλλεται εντός 45 ημερών από το σχετικό αίτημα του Επενδυτή του Έργου, και (ii) η σχετική απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής θα εκδίδεται εντός 45 ημερών από τη λήψη της γνώμης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2. Χαρακτηρισμός Γης

Προς αποφυγή αμφιβολιών, η χορήγηση Άδειας Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου δεν αποτελεί προϋπόθεση για τον Χαρακτηρισμό Γης.

3. Πράξη Εγκατάστασης

Προς αποφυγή αμφιβολιών, η χορήγηση Άδειας Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για την Πράξη Εγκατάστασης για τους σκοπούς του Έργου.

4. Άδεια Εγκατάστασης

- 4.1 Για τους σκοπούς απόκτησης βεβαίωσης χρήσης γης, θα επιτρέπονται συγκεκριμένες και ειδικές παρεκκλίσεις από τις υφιστάμενες χρήσεις γης, υπό την προϋπόθεση έκδοσης προεδρικού διατάγματος ύστερα από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, κατόπιν γνωμοδότησης του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΣΥΠΟΘΑ). Το προεδρικό διάταγμα θα εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από την αίτηση του Επενδυτή του Έργου. Διευκρινίζεται δια του παρόντος, προς αποφυγή αμφιβολιών, ότι η χορήγηση της ΕΠΟ είναι επαρκής για την έκδοση του προεδρικού διατάγματος και δεν απαιτείται η προηγούμενη απόκτηση οποιουδήποτε Σχετικού Δικαιώματος επί της Γης του Έργου.
- 4.2 Διευκρινίζεται δια του παρόντος, προς αποφυγή αμφιβολιών, ότι η υποβολή τίτλων δικαιώματος δουλείας ή άλλων Σχετικών Δικαιωμάτων δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης αναφορικά με τον αγωγό. Ειδικότερα όσον αφορά τις υπέργειες εγκαταστάσεις, η ύπαρξη τίτλων κυριότητας θα εξετάζεται κατά το στάδιο της εκτίμησης της άδειας δόμησης και δεν θα παρεμποδίσει την έναρξη της αδειοδοτικής διαδικασίας, την επεξεργασία της αίτησης ή την έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης.
- 4.3 Προς αποφυγή αμφιβολιών, η χορήγηση Άδειας Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου ή Άδειας Διαχείρισης Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης. Για τους σκοπούς της υποβολής αίτησης για την έκδοση Άδειας Εγκατάστασης, ως διαχειριστής του Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου θα θεωρείται ο Επενδυτής του Έργου.

5. Πρωτόκολλο Εγκατάστασης σε Δασικές Περιοχές

Προς αποφυγή αμφιβολιών, η χορήγηση Άδειας Ανεξάρτητου Συστήματος Φυσικού Αερίου δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση Πρωτοκόλλου Εγκατάστασης σε Δασικές Περιοχές.

6. Έγκριση και Άδεια Δόμησης Εγκαταστάσεων

- 6.1 Ο Επενδυτής του Έργου δικαιούται να υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή για την έκδοση εγκρίσεων και αδειών δόμησης που απαιτούνται για την εκτέλεση του Έργου πριν από την έκδοση της Άδειας Εγκατάστασης. Η Άδεια Εγκατάστασης δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση των εγκρίσεων δόμησης. Παρόλα αυτά, οι σχετικές άδειες δόμησης θα χορηγούνται μόνο υπό την προϋπόθεση της υποβολής της Άδειας Εγκατάστασης στην αρμόδια αρχή για την έκδοσή τους.

7. Συμβατότητα με Γενικό και Ειδικό Χωροταξικό Σχεδιασμό

- 7.1 Προς αποφυγή αμφιβολιών, αναφέρεται ότι το Έργο εξυπηρετεί τους σκοπούς που περιγράφονται στο Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Υπουργική Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/2008)). Συγκεκριμένα, το Έργο είναι σημαντικό για τους σκοπούς αναβάθμισης της χώρας σε ενεργειακό κόμβο και για τη βελτίωση του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας ως κέντρου μεταφοράς φυσικού αερίου. Για τον σκοπό αυτόν, το άρθρο 6, παράγραφος Β.2(γ) του Γενικού Σχεδίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης θα διαβάζεται σαν να περιλαμβάνει επίσης την ολοκλήρωση του Έργου.
- 7.2 Περαιτέρω, το Έργο είναι δημοσίου συμφέροντος και εξυπηρετεί τους στόχους και τους σκοπούς που παρατίθενται στα ακόλουθα περιφερειακά σχέδια:
- (α) Το Περιφερειακό Σχέδιο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΥΑ 29310/2003, ΦΕΚ 1471/Β/9.10.2003),
 - (β) Το Περιφερειακό Σχέδιο Κεντρικής Μακεδονίας (ΥΑ 674/2004, ΦΕΚ 218/Β/6.2.2004), και
 - (γ) Το Περιφερειακό Σχέδιο Δυτικής Μακεδονίας (ΥΑ 26295/2003, ΦΕΚ 1472/Β/9.10.2003).
- 7.3 Το Κράτος δια του παρόντος αναλαμβάνει την υποχρέωση να αναφέρει ρητώς και να συμπεριλαμβάνει την εκτέλεση του Έργου σε οποιαδήποτε αναθεώρηση και/ή τροποποίηση των ανωτέρω περιφερειακών σχεδίων.
- 7.4 Το Έργο δεν θεωρείται «βιομηχανική επένδυση» κατά την έννοια του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΚΥΑ 11508/2009, ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.4.2009), και ως εκ τούτου, το ανωτέρω σχέδιο δεν εφαρμόζεται στο Έργο.

8. Ζώνες Κατηγορίας

- 8.1 Οι Ελληνικές Εγκαταστάσεις θα κατασκευαστούν σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που παρατίθενται στην Υπουργική Απόφαση Δ3/Α/οικ.4303/ΠΕ/26510/5.3.2012 «Τεχνικός Κανονισμός: Συστήματα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου με Μέγιστη Πίεση Λειτουργίας άνω των 16 bar», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, περιλαμβανομένων οποιωνδήποτε διατάξεων αυτής σε σχέση με τις Ζώνες Κατηγορίας.
- 8.2 Στο Έργο εφαρμόζεται αναλόγως η διάταξη του άρθρου 29 παρ. 6 του Ελληνικού Νόμου 3734/2009.»

Β. Στην αγγλική γλώσσα:

«PREAMBLE

THIS HOST GOVERNMENT AGREEMENT is entered into in the city of Athens in the Hellenic Republic on 26 June 2013,

BETWEEN:

- (1) **THE HELLENIC REPUBLIC** represented by the Ministry of Energy, Environment and Climate Change; and
- (2) **TRANS ADRIATIC PIPELINE AG**, a corporation organised and existing under the laws of Switzerland with a registered branch in Greece at 2-4 Messogion Ave, 115 27, Athens.

WHEREAS:

- (A) The Project Investor and the other Interest Holders wish to develop an efficient, secure, stable and predictable pipeline system originating in the Hellenic Republic at the border between the Hellenic Republic and the Republic of Turkey and progressing onward across the Hellenic Republic and the Republic of Albania and subsea across the Adriatic sea to the Italian Republic; such pipeline system to be utilised for the Transport of Natural Gas produced from phase II of the Shah Deniz field in the Republic of Azerbaijan, and subsequently from the wider region, for delivery into markets within the Italian Republic;
- (B) The Parties acknowledge that the Project is of strategic importance as it will enable the Hellenic Republic to strengthen its position as a core transit country for the European Union's energy security and diversity of supply objectives; bring potential supplies of Natural Gas to the Hellenic Republic (assisting the Hellenic Republic meet its own security and diversity of supply objectives); deliver fiscal revenues and other economic benefits to the Hellenic Republic by way of taxes, employment and growth; and provide a basis for further cooperation between the Parties in relation to future energy projects;
- (C) Based on the terms and conditions of this Agreement, the Project Agreements and other commercial arrangements entered into pursuant to and consistent with this Agreement, including the Implementation Contracts, the Project Investor shall, in the Hellenic Republic, have the right to implement the Project and construct, own and operate the Pipeline System and utilise the resulting capacity of the Pipeline System;
- (D) The State agrees to promote and protect investment in the Pipeline System and to safeguard the efficient, secure, stable and predictable development, ownership and operation of the Pipeline System within Greek Territory, in accordance with the express obligations in this Agreement, the Project Agreements, the Intergovernmental Agreement, the Community Treaties, the APA, the Energy Charter Treaty and the Convention between the Swiss Confederation and the Hellenic Republic for the Avoidance of Double Taxation with respect to Taxes on Income (concluded at Berne on 16 June 1983) and ratified by virtue of Greek Law 1502/1984, as amended and supplemented from time to time;
- (E) The State enters into this Agreement on behalf of, and so as to bind, all of the State Components;
- (F) It is contemplated that the shareholders in the Project Investor may change from time to time after the date of this Agreement; and
- (G) This Agreement is entered into by virtue of, in furtherance of and in elaboration of the intergovernmental agreement signed in Athens on 13 February 2013 between the Government of the Hellenic Republic, the Government of the Republic of Albania and the Government of the Italian Republic concerning the Trans Adriatic Pipeline for the purpose, amongst other things, of implementing into Greek Law the State's obligations, agreements and undertakings under or in connection with the Intergovernmental Agreement.

THE PARTIES HERETO HAVE AGREED as follows:

INTERPRETATION AND SCOPE OF THE AGREEMENT

1. DEFINITIONS AND INTERPRETATION

1.1 Definitions

Capitalised terms used in this Agreement (including the Preamble), and not otherwise defined herein, have the following meanings:

2010 OECD Transfer Pricing Guidelines means the OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations, 2010 edition.

Abandonment means the cessation of all Project Activities by the Project Investor, caused by reasons within the control of the Project Participants, which has continued for a period of at least five years.

Affiliate means, with respect to any Entity, any other Person that, directly or indirectly through one or more intermediaries, controls, is controlled by or is under common control with that Entity. For the purposes of this definition, **control** shall mean the possession, directly or indirectly, of the power to direct or cause the direction of the management and policies of an Entity, whether through the ownership of a majority or other controlling interest in the voting securities, equity or other ownership interest in an Entity, by law, or by agreement between Persons conferring such power or voting rights.

Agreed Interest Rate means interest at a rate per annum of 3% plus EURIBOR in effect on the Business Day immediately before the day of on which the obligation to make payment arose.

Agreement means this Host Government Agreement, including any Schedules and/or Annexes attached hereto, as amended, supplemented or otherwise modified from time to time.

Albanian HGA means the host government agreement in respect of the Project between the Project Investor and the Republic of Albania dated 5 April 2013.

APA means the advance pricing agreement entered into, or to be entered into, between the State and the Swiss Confederation on the allocation of income between the Project Investor and its Permanent Establishment in the State in accordance with article 24 of the Double Tax Treaty between the Swiss Confederation and the Hellenic Republic.

Authority Permission means any authorisation, consent, concession, licence, permit or other form of approval (including those referred to in Clause 16.2) by or with any State Component whether held or to be held in the name of the Project Investor or any other Project Participant relating to any Project Activity.

Best Available Terms means, at any time with respect to any goods, works, services or technology to be rendered or provided at any location, the prevailing rates then existing in the ordinary course of business between unrelated Persons for goods, works, services or technology which are of a similar kind and quality provided at the same location and under terms and conditions comparable to those applicable to the subject goods, works, services or technology.

Business Day means any day on which clearing banks are customarily open for business in the Canton of Zug, Switzerland which is not a Saturday, Sunday or a public holiday in Athens, the Hellenic Republic.

Capital Expenditure means any expenditure which falls to be treated as capital expenditure in accordance with IFRS.

Change of Law means:

- (a) a change to a Greek Law occurring after the Signing Date, including changes resulting from:
 - (i) the amendment, repeal, withdrawal, termination or expiration of a Greek Law;
 - (ii) the enactment, promulgation or issuance of a new Greek Law;
- (b) the imposition of a requirement for any Authority Permission not in existence at the Signing Date;
- (c) after the grant of an Authority Permission (whether granted before or after the Signing Date), a change in the terms or conditions attaching to that Authority Permission or the addition of any terms or conditions, other than a change in such terms or conditions which is expressly provided for in the original terms or conditions of the Authority Permission; or
- (d) any Authority Permission that has been granted (whether granted before or after the Signing Date) ceasing to remain in full force and effect or, if granted for a limited period, not being renewed on a timely basis on application for renewal being duly made, or being renewed on terms or subject to conditions that are materially less favourable to the applicant than those attached to the original Authority Permission,

but excludes any Excluded Change of Law, decision or direction made by a Local Authority or Independent Authority Decision.

Commercial Operation Date means the date on which the Pipeline System commences or is deemed to commence commercial operations for the purpose of the gas transportation agreements between the Project Investor and the Shippers.

Community Treaties means the Treaty Establishing the European Community (the Treaty of Rome, as amended by the Treaty of Amsterdam, and the Treaty of Nice), the Treaty of Maastricht (as amended by the Treaty of Amsterdam and the Treaty of Nice) and the Treaty establishing the European Atomic Energy Community, and in so far as those Treaties are replaced and succeeded by the Treaty of Lisbon, that is, the Treaty of European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union.

Constitution means the constitution of the Hellenic Republic, as may be amended or otherwise modified or replaced from time to time.

Contractor means any Person supplying directly or indirectly, whether by contract, subcontract (of any tier) or otherwise, goods, work, technology or services, including financial services (including inter alia, credit, financing, insurance or other financial accommodations) to the Project Investor or its Affiliates in connection with the Project to an annual contractual value of at least EUR 100,000, excluding, however, any individual acting in his or her role as an employee of any other Person or any Person acting in the capacity of a Lender.

Convertible Currency means a currency which is widely traded in international foreign exchange markets, including euros and US dollars.